

Uusia näkökohtia.

1.

Tärkein yhteiskunnallinen työ.

Yhteiskuntaa ja valtiota voidaan verrata ihmiseen, molemmat ovat joko terveitä tai sairaita, molemmat tekevät työtä tai lepäävät, molemmat joko kehittyvät ja kasvavat viisaudessa ja taidossa tai menevät alaspäin, joutuvat rappiolle ja kuolevat. Yhteiskunnan samoin kuin ihmisen elämä ja onni riippuu siitä, mitkä periaatteet sitä johtavat; ihminen, joka antautuu himojensa ja viettiensä orjaksi, turmelee pian sekä onnensa että elämänsä, ja valtio, joka ei osaa suojella itseään sisäisiltä eripuraisuuksilta, yksityiseltä kunnian- ja vallanhimolta, alamaistensa katkeruuden ja vihan tunteilta, se valtio lähenee perikatoaan. Työtä tehdessään ihminen keskittää huomionsa siihen, mitä hänellä on käsillä, ja pitää ajatuksensa koossa, että hänen työnsä tulisi tarkoituksenmukaista ja hyvää; hän oppii hillitsemään mielikuvitustaan ja halujaan, etteivät ne häiritsisi hänen työtään. Kysymys on itse asiassa vallasta: työtä tehdessään ihminen pitää silmällä, etteivät oikut ja päähän pistot saa häntä vietyksi pois tieltä, antaen samalla ylimäisen johdon järjen valaisemalle tahdolle.

Sama on laita yhteiskunnan ja valtion. Siinäkin elävät ja toimivat monenlaiset voimat ja aatteet, ja kysymys on joka hetki siitä, mikä voima on vallassa. Saavatko intohimot hallita vai istuuko valtaistuimella järjen valaisema tahto, toisin sanoen viisaus? Ja samoin kuin jokainen myöntää, että ihmisen on meneteltävä järkevästi ja viisaasti, jos hän mieli onnistua työssään, samoin ei kukaan kieltäne, että valtionkin menestys ja onni riippuu hallituksen viisaudesta.

Mutta mikä hallitus on viisas?

Onko se ihminen viisas, joka ei itse viitsi työtä tehdä elättääkseen itseään, vaan joko ylpeästi seikkailuhaluksena antautuu ryöväriksi ja rosvoksi tai ilkeillä keinotteilla varastaa muilta heidän työnsä hedelmät? Onko se hallitus viisas, joka menettelee samoin, s. o. käyttää kansaansa sotaisiin valloitusretkiin ja heikompiin sortamiseen?

Onko se ihminen viisas, joka niin itsepintaisesti tekee työtä lepäämättä ja syömättä, että hänen terveytensä murtuu ja hän kuolee emenaikaisen kuoleman? Onko se hallitus viisas, joka tavoitellessaan jotakin kulttuuri-ihannetta antaa kansansa kuihtua ja kukistua kaikenlaiseen kurjuuteen, nälkään ja rasitukseen?

Onko se ihminen viisas, joka työtä tehdessään yksinomaan ajattelee ruumistaan ja aineellisia etujaan vähääkään välittämättä henkensä kehityksestä? Olisiko se hallitus viisas, joka vain katselisi alamaistensa aineellista hyvinvointia ja vaurastusta, muttei nostaisi kättään niiden sivistyttämiseksi?

Ei, viisas on vain se ihminen, joka katsoo sekä ruumiinsa että henkensä parasta ja joka kohtelee muita niinkuin itseään, ja samaten on se hallitus viisas, joka huolehtii kaikkien alamaistensa sekä aineellisesta että henkisestä menestymisestä ja kohtelee muita kansoja niinkuin omaansa.

Mutta minkälainen on viisas hallitusmuoto oleva? Onko se oleva yksinvaltiutta vaiko kansanvaltaa? Siitä ei ole mitään määrityksiä. Jos hallitsijana olisi viisas ja voimakas ihminen, joka yksinomaan ajattelisi kansansa parasta, eikö silloin olisi viisainta antaa hänen hallita täydellä vallalla? Epäilemättä olisi enemmän takeita viisaasta johdosta, jos viisaus olisi niin sanoaksemme ruumistuneena yhteen kaikkitietävään ihmiseen, jolla olisi ehdoton valta. Hän juuri viisautensa kautta edustaisi kaikkien muiden pyhintä tahtoa. Mutta semmoisia ihmisiä ei ole näkyvissä – ei ainakaan hallitsijain istuimilla. Heikon kädessä valtikka muuttuu ruoskaksi ja yksinvaltiutus annettuna vähäjärkiselle on kansalle kiroukseksi; ainoa kansan suoja on silloin lain rajottama hallitusvalta. Mutta lakikin voi olla ja on tavallisesti muutamien laatima, jotka eivät ole kyenneet tulkitsemaan kansansa pyhimpiä toivomuksia, ja sentähden on meidän päivinämme hallitusmuodon ihanteena n. k. kansanvalta.

Kansanvallalta toivotaan pelastusta, kansantahto, sanotaan, on pyhä ja viisas.

Kansan tahto on viisas. Niin, tämä lause kätkee syvän totuuden. Samaten kuin ihmisen sisin, pyhin tahto on viisaudesta kotoisin ja on niin viisas kuin saman ihmisen kautta viisautta saattaa ilmetä, samaten kansan sisin tahto on sen korkein viisaus. Mutta kuka osaa tulkita ja kertoa, mikä se tahto on? Ihminen usein erehtyy omasta itsestään. Koko hänen elämänsä on erehtymistä, kunnes hän löytää oman itsensä. Olisiko kansan toisin? Kuinka monet kansakunnat ovatkaan hävinneet maan päältä oppimatta tuntemaan omaa itseään! Ja kuinka monet ne ovat, jotka kärsimysten ja erehdysten tuliahjosta ovat vetäneet ilmoille itsensä tuntemisen ja „oman tahtonsa“ kultaisen viisaudenkiven?

Kansan tahto, sanotaan, – mutta mikä on kansan tahto? Missä on se Suomen mies, joka tällä hetkellä on osannut lausua ääneen kansansa tahdon? Missä on ilmoitettu se viisas tahto, jota kaikki yksimielisesti ovat valmiit seuraamaan? Meidän kansamme on jakautunut moneen eri valtiolliseen puolueeseen, ja suurin osa kansasta on kaikkien puolueiden ulkopuolella! Kuka puolue edustaa kansaa, kelle olisi valta suotava?

Kun ihminen ei ole henkisesti terve, kun hän ei tunne itseään, kuulee hän sisässään monen äänen puhuvan. Niiden kesken hänen on valitseminen ja yhdelle äänelle on johto annettava ja meneteltävä hänen on parhaimman ymmärryksensä mukaan. Kun yhteiskunnassa kaikki eivät ole yksimieliset, vaan erilaisia ääniä kuuluu, täytyy tietysti tapahtua sovittelu ja vertailu ja parhaimman ehdotuksen valinta. Mutta onko takeita siitä, että valinnasta tulee viisasta?

Luultava on, että ihminen erehtyy, luultava on, että yhteiskunta, sillä viisaus tulee vasta käsi kädessä itsensä tuntemisen kanssa.

Viisaan hallitsijan ehtona on, että hän tuntee kansansa pyhimmän tahdon, viisaan kansanvallan ehtona on, että kansa tuntee itsensä.

Ja mitä se merkitsee, että kansa tuntee itsensä? Että sen sisin tahto on selvänä kansalle kokonaisuudessaan ja että sen ajattelevat yksilöt osaavat tulkita tätä tahtoa sillä tavalla, että koko kansa heti tuntee sen omakseen.

Mutta kun ei kansa tunne itseään? Silloin sen on oppiminen itseään tuntemaan. Ja silloin se ei saa antautua ainoastaan elämän ohjattavaksi, vaan sen tulee kaikella tarmolla pyrkiä itsekin oppiin.

Ja miten tämä tapahtuu? Siten, että sen valistuneet yksilöt levittävät valistustaan. Sillä ainoastaan valistuksen, sivistyksen ja tiedon avulla voi kansa oppia ajattelemaan: itseään tuntemaan.

Sentähden on tärkein yhteiskunnallinen työ, niin kauan kun ei kansa vielä täysin tunne omaa tahtoaan, valistuksen, sivistyksen ja tiedon levittäminen niin laajalle kuin mahdollista.

Mutta mikä valistus, mikä sivistys, mikä oppi? Semmoinenko, joka synnyttää herrasluokan, kansasta vierottuneen? Semmoinenko, joka sokaisee silmät palvelijoiltaan, niin etteivät he näe kansansa tarpeita eivätkä osaa tulkita sen toivomuksia, vaan nousevat kansansa niskoille itseään ja kulttuuriaan jumaloimaan? Ei, vaan semmoinen sivistys, joka vastaa puheenalaista tarkotusta.

Mitenkä yksilö menettelee, kun hän pyrkii itsetuntoon? Hän etsii totuutta. Hän kysyy itseltään, mikä hänen elämänsä tarkoitus on ja mitä varten hän on maailmassa. Ja hän ottaa selvän siitä, mitä muut – viisaammat – ovat sanoneet näistä asioista, kuinka he ovat ratkaisseet elämän arvon. Hän kulkee vieraisissa maissa ja tutustuu vieraihin kansoihin, heidän elämäntapoihinsa, uskontoonsa ja maailmankatsomukseensa, tai jos hän ei ole tilaisuudessa tätä tekemään, hän lukee kirjoja, jotka kertovat samoista asioista. Hän tutkii suurten ajattelijain ja ihmiskunnan opettajien lausuntoja elämän moninaisista kysymyksistä, ja ajattelemalla ja vertaamalla hän vähitellen pääsee oman itsensäkin tuntemiseen.

Samaten on kansankin tiedossa eteneminen. Sen on oppiminen tuntemaan oma historiansa, omien ajattelijainsa ja kirjailijainsa tuotteet ja – mikä on yhtä tärkeätä – muiden maiden, ja kansojen kehitysvaiheet ja sivistystuotteet. Mutta ennen kaikkea sen halu totuuteen on herätettävä. Sokeasta uskosta se on herätettävä, matkimishimosta ja henkisestä orjuudesta. Sen on oppiminen itse ajattelemaan, itse kysymään ja itse etsimään vastausta. Ja sentähden sen tulee saada tietää, mitä ihmiskunnan suurimmat ja jaloimmat opettajat ovat elämästä opettaneet. Sen on oppiminen tuntemaan ei ainoastaan omaa mestariaan, vaan muidenkin kansojen mestareita ja vapahtajia, sillä hengen valtakunnassa ei ole eroa „minun“ ja „sinun“ välillä, vaan siinä on kaikki yhteistä.

Suuri herätystyö on tapahtuva, jos kansa mieli päästä todelliseen itsetuntoon. Ja se herätystyö on oleva semmoinen, jota syystä voidaan kutsua teosofiseksi valistus- ja sivistystyöksi.

Ja siksi soisin, että ääneni kuuluisi yli Suomen salojen: oi sinä Suomen kansa, älä pimeyteen tyydy! Heitä päivän valoon kaikkien katseltavaksi, mitä sydämässäsi piilee! Aseta vaatimus kaikille opettajillesi, että he kaivavat esille kullankin sinun henkesi virranuomista! Älä anna kenenkään opettaa sinulle turhuuksia ja valheita, vaan vaadi, että ne, jotka asettuvat opettajiksesi sanovat sinulle puhtaan totuuden, ja pakota heitä oman rehellisen vakavuutesi kautta ajattelemaan ja tutkimaan elämän suuria kysymyksiä, ennenkuin he ryhtyvät sinua opettamaan! Silloin vannon sinulle, että elämäsi kevät alkaa ja että onnesi kukka puhkeaa!

Pekka Ervast.

Omatunto 1907, N:o 2, Helsingissä, helmikuun 15 p:nä 1907, s. 29-31.

Uusia näkökohtia.

II.

Onko veljeysaate toteutettavissa?

Me ihmiset näemme ympärillämme osaksi muita ihmisiä, osaksi luonnon ja maailmankaikkeuden. Meidän suhteemme toisiimme aiheuttaa kaiken inhimillisen yhteiselämän, meidän suhteemme luontoon ja maailmankaikkeuteen synnyttää uskonnolliset, filosofiset ja tieteelliset harrastuksemme. Inhimillisen yhteiselämän tähänastinen korkein muoto on ollut valtio, ihmisten uskonnollisten harrastusten tähänastinen korkein tulos on kirkko. Viime aikoina ovat länsimaalaisessa sivistyksessämme filosofia ja tiede synnyttäneet epäilyksiä sekä valtion että kirkon pätevydestä. Näiden epäilysten edustajina ja kannattajina ovat esiintyneet sosialismi ja materialismi.

Socialismi on huomauttanut, että nykyinen valtio ei ole korkein mahdollinen yhteiselämän muoto, koska se on tulvillaan kurjuutta, vääryyttä ja sortoa. On ajateltavissa yhteiskunta, sanoo socialismi, jossa vallitsee veljeys, vapaus ja tasa-arvoisuus, jossa ei näännytä nälkään eikä työttömyyteen, jossa ei turhaan sairasteta ja jossa ei lapsia kuole ennenaikaiseen kuolemaan. Tämän ihanne-yhteiskunnan toteuttamista vaatii socialistinen liike.

Materialismi on ottanut lähtökohdakseen sen tieteen väitteen, että jos ihminen tahtoo saada todellisen kuvan luonnosta ja maailmankaikkeudesta, silloin hän ei saa turvautua kirkollisiin ennakkoluuloihin, vaan ainoastaan havaintoihin, kokemuksiin ja tieteellisiin tutkimuksiin. Mutta materialismi on samalla uskonut, että tiede nyt jo on tutkinut luonnon ja osottanut, minkälainen maailmankaikkeuden elämä on, ja sen nojalla materialismi on asettunut kirkon vastustajaksi ja sanonut täydellisesti korvaavansa uskonnon.

Socialismista tuli nykyisen valtiomuodon vihollinen, materialismista nykyisen kirkon. Koska kirkko ja valtio olivat vahvassa liitossa keskenään, eikö ollut luonnollista, että niiden vastustajatkin yhtyivät mahtavaksi liitoksi? Niinpä socialismista ja materialismista tuli ystävät.

Mutta miksikä solmitaan liitto? Kahdesta syystä: joko rakkaudesta tai himosta.

Rakkaudesta solmittu liitto perustuu totuuteen, se on sielullinen liitto kahden olennon korkeamman minän välillä. Se on luonnon pakosta syntynyt eikä sillä ole minkäänlaisia tarkotusperiä ulkopuoella itseään, s. o. ulkopuoella totuutta.

Himosta solmittu liitto on sopimus kahden olennon alemman minän välillä ja sen tarkotuksena on aina yhdistynein voimin tavotella nautintoa tai valtaa.

Minkälaatuinen on socialismin ja materialismin välinen liitto?

Katsokaamme ensin sen vaikutuksia. „Hedelmästä puu tunnetaan“. Onko sen tarkoituksena ainoastaan totuus vai tavoitteleeko se jotain? Joka maassa, missä sosialismi ja materialismi ovat lyöttäytyneet yhteen kirkkoa ja valtiota vastustamaan, huomaamme, että nämä liittolaiset tavoittelevat – valtaa. „Antakaa meille valtaa niin me teemme ihmiset onnellisiksi! Me toteutamme ihanteellisen yhteiskunnan ja me opetamme ihmisiä ymmärtämään luontoa!“

Samalla tavalla huusivat vuosisatoja sitten valtio ja kirkko. „Kun me pääsemme valtaan, niin me teemme ihmiset onnellisiksi“. Kirkko sanoi: „minulla on tosieto luonnosta ja maailmankaikkeudesta. Minä tiedän luonnon elämän, minä tunnen jumalan. Minä osaan pelastaa kaikki ihmiselut, jotka pakenevat minun helmaani, epäuskosta, tietämättömyydestä, synnistä ja pahasta“. Ja valtio lisäsi: „minä osaan toteuttaa kristillisen veljeyden. Minä olen jumalan valtakunta maan päällä.“

Perustuiko heidän liittonsa totuuteen? Historian lehdet todistakoot.

Kuinka on nyt käyvä sosialismin ja materialismin, jos ne pääsevät valtaan?

Epäilemättä samalla tavalla, sillä totuus on ainoa, joka voittaa ja pysyy ikuisesti.

Totuus? Eikö siis sosialismin ja materialismin liitto perustu totuuteen? Ei, sillä sen jo niiden hedelmä näyttää: ne pyrkivät valtaan. Ja valtaan pyrkimys on aina veljeyden, vapauden ja tasa-arvoisuuden sortoa. Mutta veljeys, vapaus, tasa-arvoisuus oli alkuaan sosialismin ihanne, sen totuus. Sosialismi niistä luopui, samalla kun se yhtyi materialismiin.

Miksi? Eikö materialismi opeta veljeyttä, vapautta ja tasa-arvoisuutta?

Ei. Materialismin mukaan ihminen on aineellinen olento, jossa aikojen kuluessa on kehittynyt n. k. sieluelämä. Koska sieluelämä on ruumiillisuuden tulos, ovat ihmisen ruumiilliset tarpeet ainoat välttämättömät. Tästä johtuu:

1) että veljeys on mahdottomuus, koska ihmisten täytyy olla alituisella sotakannalla keskenään. Itsekkyys on ainoa luonnollinen vaisto. Taistelu olemassaolosta ja parhaiden eloonjääminen on sen suora seuraus;

2) että vapaus on mahdottomuus, koska itsekkäiden ihmisten kesken, jotka luonnostaan ovat sotakannalla keskenään, järjestetty yhteiselämä on toteutettavissa ainoastaan pakon avulla; ja

3) että tasa-arvoisuus on mahdoton, koska pakollisesti järjestetyssä yhteiskunnassa muutamien aina täytyy olla järjestyksen valvojina, käskijöinä ja hallitsijoina.

Materialismi puolustaa yhteiskuntaa, joka on nykyisen yhteiskunnan kaltainen, ja saatanme hyvällä syyllä sanoa, että nykyinen yhteiskuntamuoto juuri on rakennettu materialismin pohjalta.

Socialismi taas tavoittelee jotakin aivan toista. Jos „veljeys“, vapaus, tasa-arvoisuus“ on sen tunnussana, silloin se oman luontonsa nojalla on materialismin vastakohta, sen vihollinen ja vastustaja.

Himosta siis on syntynyt materialismin ja sosialismin avioliitto – vallanhimosta. Ja se on sosialismin lankeemus.

Kysykäämme nyt: miksikä sosialismi lankesi? Miksi se rupesi tavoittelemaan valtaa?

Mitä on yksityisen ihmisen lankeemus ja miksi hän lankee? Yksityinen ihminen lankee silloin, kun hän uskoo ja sanoo itsellensä olevan käsitys oikeasta ja totuudesta, jota hän ei käytännössä noudata; kun hänellä on ihanne, jota hän ei toteuta. Ja hän lankee sentähden, että hän uskoo ja sanoo voivansa toteuttaa ihannettaan. Jos ihmisen ihanne on suuttumattomuus, niin hän lankee joka kerta kun hän suuttuu. Ja hän lankee sentähden, että hän ei tunne itseään, vaan uskoo voivansa aina olla suuttumatta. Hän lankee sentähden, ettei hän tiedä tai ota huomioon, millä keinoin hän voi ihannettaan toteuttaa. Mutta ensimmäisen lankeemuksensa jälkeen hän ymmärtää, että jokin keino on hänelle tarpeen. Hän tarvitsee valtaa. Itsensäkö yli? Niin päättäisi viisas. Mutta hän ei ole vielä viisas. Hän tarvitsee valtaa muiden yli ja hän sanoo muille: „te ette saa suuttuttaa minua“. Jos hän ei sitä sano, hän sen ajattelee. Ihminen syyttää aina ensin muita.

Kuinka kävi sosialismin? Sen ihanteena oli veljeys, vapaus, tasa-arvoisuus. Ja se huudahti: „tämä on totuus. Tämä on heti toteutettava! Emme enää jaksaa vaeltaa valheessa!“ Samassa se lankesi, sillä se ei voinut totuuttaan toteuttaa. Sillä ei ollut keinoja. Sillä ei ollut valtaa. Itsensä yli? Sitä se ei tullut ajatelleeksi. „Minä tarvitsen valtaa maailman yli. Silloin voin ihanteitani toteuttaa!“

Totta kyllä. Jos ihminen voi pakottaa ympäristöönsä tottelemaan hänen pienimpiäkin oikkujaan, silloin ei kukaan häntä suututa, silloin hän ei suutu. Silloin hän ei lankee. Samaten jos sosialismi saa vallan maailman yli, niin että se voi pakottaa kaikkia ihmisiä kulkemaan sen talutusnuorissa, silloin se saattaa sanoa: „nyt olen toteuttanut ihanteeni. Nyt olen näyttänyt, että veljeys, vapaus ja tasa-arvoisuus ovat minun toteutettavissani“.

Mutta onko silloin ihanne totisesti toteutettu? Onko tuon ihmisen „suuttumattomuus“ muuta kuin törkeintä valhetta? Onko tuon sosialismin „veljeys, vapaus, tasa-arvoisuus“ muuta kuin koreita sanoja?

Ei ole. Kumpikin on käyttänyt ulkonaista valtaa, vääriä keinoja.

Mutta juuri näitä keinoja sosialismi rupesi käyttämään, kun se lankesi ja yhtyi materialismiin.

Se lankesi, kun ei se osannut toteuttaa ihanteitaan. Ja se ei osannut niitä toteuttaa, sentähden että se ei tuntenut itseään, sentähden että sillä ei ollut valtaa itsensä yli.

Ainostaan se ihminen voi väittää, että suuttumattomuuden ihanne on saavutettavissa, joka itse ei suutu. Ja ainoastaan se ihminen ei suutu, jolla on valtaa itsensä yli ja joka tuntee itsensä.

Ainostaan se sosialismi voi väittää, että veljeyden, vapauden ja tasa-arvoisuuden yhteiskunta on rakennettavissa, joka itse toteuttaa veljeyden, vapauden ja tasa-arvoisuuden ihanteen. Ja ainoastaan ne sosialistit voivat toteuttaa veljeyden, vapauden ja tasa-arvoisuuden ihanteen, jotka täydellisesti tuntevat itsensä ja toisensa ja joilla on täydellinen valta itsensä ja samalla toistensa yli.

Mutta missä on tämä sosialismi?

Sosialistisen liikkeen kehitys oli luonnollinen. Se oli nuoren ihmisen tavallista kehitystä. Hän uskoi liian suurta itsestään ja lankesi.

Kuinka viisas olisi menetellyt? Hän olisi menetellyt totuuden mukaan.

Viisas ihminen, jonka ihanne on suuttumattomuus, sanoo: „tämä on minun ihanteeni ja sitä kohti minä pyrin“. Ja hän pyrkii totisesti ihannettaan kohti ja hänen pyrkimyksensä herättää muissa samaa pyrkimystä. Muutkin näkevät saman ihanteen – ja kaikki suutuvat harvemmin kuin ennen. Jokainen pyrkii saavuttamaan valtaa itsensä, omien himojensa ja tunteittensa yli. Ja kaikki tulevat entisestään onnellisemmiksi.

Viisas sosialismi, jonka ihanne on veljeys, vapaus, tasa-arvoisuus, sanoo: „Tämä on minun ihanteeni, tätä kohti minä pyrin. Eikö olisi suurta ja ihanaa, jos tällainen onni olisi saavutettavissa?“ Ja viisas sosialismi pyrkii sitä toteuttamaan vähässä: innostuneita sosialisteja liittyy yhteen kokemaan ja tutkimaan, ovatko ihanteet saavutettavissa. He muodostavat pieniä yhteiskuntia, siirtoloita ja liittoja, joille maailma nauraa, mutta jotka tosi teossa tahtovat nähdä ja näyttää, missä määrin veljeys, vapaus ja tasa-arvoisuus ovat toteuttavissa. He onnistuvat – tai he eivät onnistu. Mutta heidän uskaliaista kokeiluistaan kaikki oppivat. Ja yhä laajempiin piireihin tunkeutuu halu todella koettaa jotain. Maailma kääntyy vähitellen itsestään, omasta vakaumuksestaan sosialismiin. Ja tämä on rehellisyyden ja totuuden tie.

Niinkuin asiat nyt ovat, voimme olla vakuutetut siitä, että sosialismin suuret ihanteet, veljeys, vapaus ja tasa-arvoisuus eivät ole toteutettavissa eivätkä toteudu. Pyrkiköön sosialismi valtaan ja saavuttakoon. Sen valta ei tule pysyvästä siunausta tuottamaan. Vallalla on merkillinen halu tulla väärinkäytetyksi. Anna valtaa jollekulle ja hän tulee tyranniksi. Ja vaikkei sosialismista tulisikaan anarkistista tyrannia, ei se liioin pysty toteuttamaan suuria ihanteitaan. Se ei ole pysynyt sillä tiellä, jota pitkin ihanteita toteutetaan.

Mutta mitä on sanottava teosofisesta liikkeestä? Eikö se toteuta yleistä veljeyttä? Eikö Teosofinen Seura ensimmäisessä ohjelmapykälässään väitä, että se on yleisen veljeyden ydin?

Ei. Vielä ainakin Teosofinen Seura on pysytellyt viisaan miehen kannalla. Se tunnustaa uskovansa ihmisten yleiseen veljeyteen ja se vaatii joka jäseneltään tämän tunnustuksen. Ihmisten yleinen veljeys on luonnon tosiasia. Meidän uskomme tai epäuskomme ei voi sitä kumota. Mutta Teosofinen Seura ei väitä sitä toteuttavansa. Se ei väitä olevansa yleisen veljeyden ydin. Se sanoo ainoastaan, että sen tarkoitus on muodostaa yleisen veljeyden ydin. Muodostaa – siis pyrkii, tavotella. Teosofinen Seura pyrkii kasvamaan yleisen veljeyden ytimeksi, se pyrkii toteuttamaan yleistä veljeyttä.

Teosofinen maailmankatsomus on toinen kuin materialismin. Se myöntää, että materialismin tieteellinen lähtokohta on oikea. Kokemukseen ja tutkimukseen on tieto perustuva. Mutta se väittää tietävänsä juuri kokemuksen ja tutkimuksen nojalla,

että ihminen onkin henkinen olento, ei aineellinen. Hän on sielu, joka on pukeutunut ruumiiseen. Hän on syntynyt maailmaan oppiakseen. Hän on tullut tänne juuri veljesrakkautta oppiakseen ja veljeysaatetta toteuttaakseen. Ja hän tulee tänne uudestaan ja uudestaan, kunnes hän opittavansa oppii, kunnes hän kehittyi ihmiseksi, joka todella on kaikkien veli.

Semmoinen on teosofinen maailmankatsomus.

Sentähden se sanoo totuuden mukaisesti: veljeys, vapaus ja tasa-arvoisuus eivät ole muutta mutkitta toteutettavissa. Ne ovat ihanteita, joita kohti meidän tulee pyrkiä, mutta meidän ei pidä luulla, että heti osaamme niitä toteuttaa.

Veljeys, vapaus ja tasa-arvoisuus ovat hengestä syntyneet. Niiden juuri on hengessä, ja sentähden ne hengessä kasvavat ja toteutuvat.

Kaikki suuret ihanteet toteutuvat sisästä päin. Ainoastaan mikäli ihmiset alkavat itsessään kehittää veljeyden, vapauden ja tasa-arvoisuuden jaloja ihanteita, ainoastaan sikäli ne maan päällä toteutuvat.

Omatunto 1907, N:o 4, Helsingissä, huhtikuun 15 p:nä 1907, s. 95-99.

Uusia näkökohtia.

III.

Rikollisuus ja musta magia.

Kaikilla yhteiskunnilla on ollut ja on lakinsa, joiden mukaan kansalaisten yhteiselämä on järjestetty. Niitä lakeja elämässään noudattamalla yksilö pysyy kunnollisena yhteiskunnan jäsenenä. Jos hän niistä suhteessa tai toisessa poikkeaa, tekee hän itsensä syyväksi lakien rikkomiseen, ja semmoisten tapausten käsittelemiseksi on olemassa erityinen rikoslaki, jonka mukaan syyllistä rangaistaan.

Tämä yhteiskunnallinen oikeuslaitos on tarkotettu olemaan jonkinmoinen inhimillinen vertauskuva siitä luonnon oikeuslaitoksesta, jota kutsutaan karmaksi eli jumalallisen koston laiksi.

Ero on kuitenkin silmiinpistävä. Luonnonlaki ei erehdy, karma antaa jokaisen niittää minkä hän on kylvänyt, ei enempää eikä vähempää. Kuinka vaillinainen taas on inhimillinen oikeuslaitos, kuinka erehtyväinen, kuinka väärä monessa tapauksessa! Sen edessä usein suurin syyllinen esiintyy viattomuuden valkoisessa puvussa ja rikoksen tekijäksi leimataan ihmistä, joka yhteiskunnan lakeja rikkoessaan on mielestään tavotellut korkeinta hyvää!

Tarkotuksemme ei kuitenkaan tässä ole arvostella inhimillistä oikeutta; pikemmin tahdomme tarkastaa sitä ihmistä, joka pahantekijänä rikkoo sekä

inhimillisiä että jumalallisia lakeja. Mutta hänenkään syyllisyyttään emme aio tutkia maallisen tuomioistuimen edessä. Tahdomme tutkia, koska ja missä määrin ihminen on syyllinen luonnon järkähtämättömän lain, karman, edessä, koska hän sielullisesti katsoen on rikollinen ja koska hän on pahuudessaan vajonnut siihen syvyyteen, jota kutsutaan mustaksi magiaksi eli perkeleellisyydeksi.

Silloin meidän heti on tehtävä ero rikoksen ja rikollisuuden välillä. Toista on tehdä rikos, toista on olla rikollinen.

Rikollisuus on sielun tila, mutta rikokseen voi tehdä itsensä syyppäiksi ihminen, joka ei sielussaan ole rikoksenteekijä. Asian valaisemiseksi tahdomme ensin puhua pari sanaa rikoksesta eli pahasta teosta.

Paha teko on fyysisen tason pahuutta ja sen aiheuttajana on astralinen voima, toisin sanoen sokea himo, kehityksen alkuaikoina myös mentalinen voima, nimittäin tietämättömyys. „Tietämättömyys on kaiken pahan juuri“, sanoi Buddha, ja jokainen ihminen, joka arvostelee elämää kehityksen kannalta, ymmärtää, että kaikki meidän tietomme hyvästä ja pahasta tulee kokemuksen kautta; ellemme ensin tietämättömyydestä tekisi ja kokisi pahaa, emme tietäisi mitään pahasta. Tämä tietämättömyydestä tehty paha on kehitykselle välttämätön. Vanhempain oikeus oman korkeamman päätöksensä nojalla määrätä tyttäriensä aviopuolisot saattaa olla tietämättömyydestä aiheutunut rikos semmoisissa tapauksissa, jolloin pakollinen avioliitto loukkaa tyttären sisimpiä tunteita. Murha tai muu väkivalta, joka tapahtuu oikeutetuksi uskotusta kostonhimosta, on niinkään tämänlaatuinen pahanteko. Samaten uskonsodat, vainot j. n. e., mikäli tekijät ja toimeenpanijat uskovat niiden oikeudellisuuteen, puhumattakaan viattomien lasten tietämättömyydessään tekemistä rikoksista.

Hieman toisin on sen pahan teon laita, joka ei aiheudu tietämättömyydestä, vaan himosta – hetkellisestä himosta, viettelyksestä, kiusauksesta. Se ei ole kehitykselle välttämätön, mutta koska sen ehtona on sielullinen heikkous, karaistumaton tahto, on se omiansa edistämään kehitystä niitten kärsimysten, ajatusten ja omantunnonvaivojen kautta, jotka tekoa seuraavat. Tämöisiin pahoihin tekoihin kuuluvat esim. ne murhat, rosvoukset, varkaudet ja väkivaltaisuuDET, jotka tapahtuvat sodassa. Ei sotaurhoja voi kutsua rikoksenteekijöiksi siinä merkityksessä, jota tässä tarkotamme ja josta kohta puhumme, mutta kuka sotamies kykenee vastustamaan sitä murhan- ja verenhimoa, joka herää hänessä taistelun temmellyksessä? Ja kun valloitetussa kaupungissa päällikkö – niinkuin ennen oli tapana – julisti sotamiehilleen, että he niin ja niin monen tunnin aikana saivat vapaasti ryöstää ja murhata, niin ei löydy sanoja kyllin realistisia kuvaamaan niitä kauhuntekoja, joihin tilaisuus vietteli siivoimmatkin sotilaat. Sokean himon synnyttämiä pahantekoja ovat niinkään ärsytetyn ihmisen tekemä väkivalta, hädässä tai puutteessa tapahtuva varkaus, uudesta lemmeestä aiheutuva avionrikos j. n. e.

Kaikkien tämänlaatuisten rikosten tunnusmerkki on, että niiden takana ei ole paha tahto. Ne tapahtuvat tietämättömyydestä tai heikkoudesta, mutta niiden tekijä

ei ole pahaa tahtonut ehdoin tahdoin. Ne luovat tietysti fyysillistä karmaa ¹⁾ ja niiden sielullinen vaikutus asianomaiseen voi olla turmiollinen, mutta niiden tekijöitä ei saa pitää varsinaisessa merkityksessä rikollisina ihmisinä, niin kauan kuin heidän tahtonsa vielä on pahan ulkopuolella.

Sillä mitä on rikossellisuus? Se on sielun tila, joka ilmenee rakkautena eli vetovoimana erityiseen pahan muotoon eli syntiin, ja se on astralitason pahuutta, jonka synnyttäjänä on mentalinen voima, nimittäin ajatus. Ottakaamme esimerkkejä.

Milloin varkaus ei tapahdu tietämättömyydestä eikä sokeasta himosta, vaan siitä pahasta tahdosta, jonka omistajaa syystä voimme kutsua todelliseksi varkaaksi? Silloin kun varas on ajatellut tekoaan edeltäkäsikin, tietää mitä hän tekee, nauttii siitä tai pitää sitä oikeana, omana „elinkeinonaan“ tai tapanaan hankkia itselleen varoja ylelliseen ja nautintorikkaaseen elämään. „Miksikä minä en varastaisi?“ kysyy itseltään semmoinen ihminen. „Yhteiskunta“ ajattelevat filosofisemmat varkaat, ja kaikki ihmiset etsivät kuitenkin onnea ja nautintoa; jokainen koettaa haalia itselleen minkä hän voi“. Ja vaikka he tuntevat omassatunnossaan, että varkaus ei ole oikea, vaikka sille annettaisiinkin toinen nimi: että petos ja huijaus missä muodossa tahansa on yhtä rikossellinen kuin varsinainen varkaus, he kuitenkin mieluummin kuuntelevat himojensa ääntä ja toistavat itselleen etteivät ole muita huonompia, kunnes tulevat siveellisesti välinpitämättömiksi.

Paljon on puhuttu „pyhästä omistusoikeudesta“ ja väitetty, että jos ei sitä olisi, ei olisi varkauttakaan. Jos voisimme ajatella yhteiskuntaa, jossa ei kukaan omistaisi mitään, olisi tosin ulkonainen varkaus mahdoton, mutta olisiko silti ihmisten rikosselliset taipumukset poistettu? Kun eivät ne enää ilmenisi varkauden muodossa, täytyisi niiden puhjeta tekoihin toisella tavalla, ja ihmisen ikuisen kehityksen kannalta ei ole niin tärkeitä, minkäläiset yhteiskuntamuodot kulloinkin ovat, kuin mille kannalle ihminen asettuu niiden suhteen. Itse asiassa nykyisetkin yhteiskuntamuodot kaikkine vääryyksineen saattavat kasvattaa ihmisyksilöitä: omistusoikeuden tarkat rajat „minun“ ja „sinun“ välillä voivat opettaa meitä mieluummin kärsimään ja tulemaan toimeen tyhjällä kuin varastamaan. Täten meissä voi kehittyä sekä kärsivällisyyttä, että kieltämyskykyä – ja kuinka muuten voisimme onnellisemmissa yhteiskuntaoloissa pysyä vajoamatta laiskuuteen, ylellisyyteen, nautinnon himoon ja lopulta mustaan magiaan? Jälleensyntymisopin valossa ymmärrämme, että nykyisissä oloissa syntyy sama sielu milloin köyhänä, milloin rikkaana. Osaako se ihminen oikein käyttää rikkauttaan, joka tuhlaa varansa nautintoihin ja laiskuuteen? Eikö hän ole semmoinen sielu, joka köyhänä syntyen kehittyisi varkaaksi? Ja hyvin luultavaa on,

¹⁾ Esim. huonon ympäristön tulevassa ruumistuksessa. Tavataanhan usein kaupunkien „roistoväen“ kesken syntyneiden ja kasvaneiden „pahankuristen“ lasten joukossa semmoisia, jotka eivät ollenkaan ole pahoja sydämessään, vaikka ympäristö on kasvattanut heistä pahantekijöitä. Tämmöiset sielut ovat sitäpaitsi usein kotoisin raakalaisroduista.

että hän ensi elämässään syntyikin semmoisiin oloihin, että hänestä täytyy tulla varas, ellei hän tahdo luopua ylellisestä nautinnonhimostaan.

Koska taas sukupuolielämän alalla rikos ei kuulu ensimmäiseen luokkaamme, vaan on suora tulos siitä pahasta tahdosta, joka on rikoksellisen ihmisen tunnusmerkki? Silloin kun rikoksen tekijä nauttii teostaan sukupuolisyntinä, kun ei ole kysymyksessä yllättävä lempi tai sokea himo, vaan edeltäkäsin mietitty ja hyväksytty askel tai suorastaan himollinen ja hekumallinen elämäntapa.

Tämä kysymys on nyt sangen laajaperäinen. Sillä missä määrin sukupuolihimo on oikeutettu, missä määrin se on „luonnollinen“? Vai onko se oikeutettu ollenkaan?

Näyttää todella siltä, että on ihmisiä, joiden mielestä koko sukupuolielämä on „alhaista“, „epäpuhdasta“, miltei „luonnottomata“. He asettuvat samalle kannalle kuin katollinen kirkko uskonnon palvelijoiden suhteen, kun se määräsi, että papit ja piispat tekisivät kauhean synnin, jos menisivät naimisiin. Seurauksena tästä todella luonnottomasta määräyksestä oli tietysti, että niitä kirkon palvelijoita, yksin paavienkin joukossa, oli harvassa, joilla ei ollut jalkavaimoja ja sukupuolisia syrjäsuhteita; täytyihän kirkon nimenomaan lopulta tehdä semmoiset suhteet „luvallisiksi“, joskaan ei „laillisiksi“. Mutta joskin meidän siis heti täytyy syrjäyttää kysymys sukupuolihimon luonnottomuudesta ja myöntää että sillä on asemansa ja tehtävänsä ihmiselämässä – harvoja yksilöitä lukuunottamatta –, emme tällä vielä suinkaan ole ratkaisseet toista kysymystä, nim. missä määrin sukupuolinen elämä on luonnollista ja oikeutettua.

Tästä asiasta ollaan teoretisesti, muodollisesti eri mieltä; se on mielessä pidettävä, jos tahtoo asiaa puolueettomasti pohtia. Eivät ainoastaan yksilöt, vaan kokonaiset kansakunnat ja uskomot ja historialliset ajat ratkaisevat kysymyksen eri tavalla. Kristityille on luonnollista ajatella, että kysymys on valmiiksi ratkaistu elinkautisen yksiavioisuuden kautta, vaikkei käytännössä aina noudateta lakia täällä länsimaillaakaan, mutta muhamettilaiselle esim. moniavioisuus on yhtä laillinen ratkaisu. Kreikkalaiskatolisessa kirkossa avioero on mahdoton, mutta protestanttisissa maissa pyritään yhä suurempaan vapauteen siinä suhteessa. Meidän aikanamme katsotaan epäilevin silmin kaikkia lähempiä tunteita samaan sukupuoleen kuuluvien henkilöiden välillä, mutta vanhassa Kreikassa esim. epäiltiin sitä nuorukaista pahoista tavoista, joka ei voittanut itselleen vanhempaa ystävää ja opastajaa, kuten Cornelius Nepos meille kertoo.

Näin ollen tuntuu miltei mahdottomalta asettaa ikuisesti päteviä rajoja luonnollisuuden ja luonnottomuuden välille. Ja vaikka kunkin ajan ja yhteiskunnan laeissa ja määräyksissä saattaa olla ja on paljon vääryä ja enakkoluuloihin perustuvaa, jopa epäinhimillistäkin, on kuitenkin pääasiallisesti asetettu niissä jonkinmoinen ihanne eli yleisnormi sille sivistykselle, jota sama aika ja yhteiskunta edustaa. Kun sitten ihanteet muuttuvat, kun tieto ja kokemus laajenee, saattaa aika ja yhteiskunta muuttaa lakejaankin.

Mutta meidän ei tarvitsekaan tässä kirjoituksessa yrittää sen kysymyksen ratkaisua. Olkoon yhteiskunnalliset lait minkälaiset tahansa, niiden rikkominen on

yhteiskunnan silmissä rikos; tämä ei suinkaan merkitse, että rikoksen takana seisoi rikksellinen ihminen – suurimmat ja jaloimmatkin ihmiset voivat olla lainrikkoojia! Meidän tehtävämme tässä on tarkastaa, mitä rikksellisuus on psykologisena ilmiönä, ja saatamme sentähden käytännöllisesti vastata kysymykseen, missä määrin sukupuolielämä on luonnollinen.

Itse asiassa vastaus siihen kysymykseen on yksinkertaisempi ja helpompi kuin luulisimme.

Sukupuolielämä on luonnollinen siinä määrin kuin se pysyy suoranaisena, niin sanoaksemme puhtaana himona, joka luonnon tapaan vaikuttaa ihmisessä. Se kadottaa raikkaan luonnollisuutensa niin pian kuin siihen sekottuu ajatus, niin pian kuin se – teosofisesti puhuen – astralisesta nousee mentaliseksi väreilyksi. Ja koska sitä ihmistä tuskin on – sivistysmaissa ainakaan –, jossa himo läpi elämän säilyttäisi paradiisillisen viattomuutensa, on meillä tarjona kaksi mahdollista tapaa, joilla ajatuksen ja himon yhtymä saattaa tapahtua.

Ensimmäinen on se, että ihminen käyttää ajatustaan himonsa hillitsemiseksi ja siis taistelee sitä vastaan, milloin se tahtoi vietellä tekoihin, jotka järki ja tunto päättää vääriksi; tai että hän välttää kaikkia sukupuolielämäään kuuluvia ajatuksia ja siis itsेतietien koettaa säilyttää „viattomuuttaan“.

Toinen on se, että ihminen ajatuksessaan alkaa hemmotella omaa viettiään, antautuu himollisen mielikuvituksen valtoihin ja miettii keinoja, millä hän voisi himoan tyydyttää ja nautintoon lisätä – ja tämä leimaa hänet rikkselliseksi yksilöksi. Hänenkin omatuntonsa alussa varottaa ja nuhtelee. Mutta aivan kuin varas ajattelee: „miksikä en varastaisi?“ niin ajattelee irstailijakin: „miksikä en tyydyttäisi himoani?“ ja lopulta hän ei kuulekkaan omaatuntoaan, vaan pitää elämäänsä aivan luonnollisena ja oikeana. „Niinhän kaikki muutkin tekevät. Jokaisella on jokin himo, jota hän koettaa tyydyttää. Ja mitä erityisesti sukupuolielämäään tulee, en ole siinä muita huonompi . . .“ Toisten suru, kynelet ja rukoukset eivät häntä järkytä. Hän tahtoo olla himonsa orja seurauksista huolimatta, kanssaihmissen särkyneestä onnesta välittämättä. Vasta kovat kärsimykset ja tuskat saavat hänet jälleen herätetyksi näkemään, millä tiellä hän kulkee, ja usein nämä tuskat kohtaavat häntä vasta tuonelassa kuoleman jälkeen. Ruumistuessaan uudelleen maan päälle häntä odottaa fyysillisen karman kostava käsi, mutta sen lisäksi hän vielä tuo mukanaan vanhan himon elinvoimaisen siemenen, joka harvoin jää itämättä. Jotkut ihmiset syntyvät täten voittamattomilla intohimoilla, ja kauan heidän täytyy taistella, jos suuntaavat katseensa hyveesen päin ja mielivät voittaa.

Samoin kuin varkaan ja irstailijan on murhaajan laita, milloin hän ei ole tilapäinen rikoksen tekijä, vaan sielussaan rikksellinen. Hänkin on silloin ajatuksillaan yllyttänyt himoansa ja tukahduttanut omantuntonsa äänen. Voimme erottaa ikäänkuin kaksi tietä, joita myöten ihminen kehittää itsessään murhanhimoa. Toinen on koston ja vihan, toinen julmuudesta nauttimisen tie; jälkimäinen kulkee miltei säännöllisesti käsi kädessä sukupuoli-irstailun kanssa.

Aikana, jolloin sotaa vielä muutamilta tahoilta puolustetaan, jolloin valtioissa ja yhteiskunnissa tapahtuu kaikenlaisia vääryyksiä lain varjon alla, on ymmärrettävä, että koston ja vihan tunteita herää sorretuissa ja kärsivissä. Välistä nämä tunteet johtavat rikoksiinkin, väkivaltaisuuksiin ja murhiin, mutta semmoiset tapaukset kuuluvat ensimmäisen luokkamme fyysillisiin pahantekoihin eivätkä ole rikoksellisen sydämen aiheuttamia. Mutta rikoksellinen on se ihminen, joka kasvattaa sydämessään vihaa sortajaansa kohtaan, joka miettii kosta ja keinoja sen toimeenpanemiseksi, jonka mielestä murha kadottaa vääryytensä ja muuttuu luonnolliseksi keinoksi vihan ja kostonhimon tyydyttämiseksi. Ja kuta itsekkäämmät vaikuttimet ovat, kuta persoonallisempaa laatua viha on, sitä suurempi on rikoksellisuus. Vaikka murha on rajumpi ja enemmän luonnon voiman kaltainen teko kuin esim. petos ja varkaus, on murhaaja yhtä rikoksellinen ja vastuunalainen ilkitöistään, mikäli hän on niitä mielessään hautonut ja synkistä ajatuksistaan nauttinut.

Ankara on sitä vastoin kaikkien ihmisten siveellinen tuomio julmurin yli. Lapsi, joka kiduttaa eläimiä omaksi nautinnokseen, metsästäjä, joka julmalla tavalla hätyyttää ja ajaa takaa metsän asujaimia omaksi huvikseen, eivät tosin aina saa niin ankaraa moitetta osakseen kuin ansaisisivat. Mutta harva on se ihminen, joka ei kauhulla käänny pois semmoisista julmuuksista, joihin monet hallitsijat, Nerot ja Iivana julmat, ja monet muut onnettomat sielut, ritari Siniparrat ja Jack halkaisijat ovat tehneet itsensä syypäiksi. Me ymmärrämme, että he ovat asettaneet inhimillisen järkensä miltei kokonaan oman elämellisyytensä palvelukseen, ennenkuin ovat vajonneet niin syvälle rikoksellisuuteen, että heidän ainoa onnensa ja nautintonsa on veljien veressä ja tuskassa. Katkerat ovat heidän kokemuksensa, vihlovat heidän sieluntuskansa, ennenkuin omatunto herää, ja ylenmääräisesti he saavat ponnistella, ennenkuin kuilustaan jaksavat nousta. Millä tavalla he syntyvät jälleen? Monta kertaa perätysten idioteina, rampoina, tautien kiduttamina.

Näistä esimerkeistä on nyt selvinnyt, mitä rikollisuudella tarkotamme. Olemme nähneet, millä tavalla rikoksellisuus syntyy, ja ymmärrämme, että on epäviisasta ja väärää syyttää kohtaloa tai jumalaa tai elämää siitä, että ihminen tulee maailmaan varustettuna rikoksellisilla taipumuksilla. Ihminen on itse vastuunalainen pahuudestaan. Rikoksellisuus on hänessä kehittynyt siten, että hän on antanut ajatuksensa ja mielikuvituksensa juosta intohimojen viittaamaan suuntaan. Intohimot meillä on perintönä kaukaisista ajoista ja itsessään – puhtaassa muodossa – ne eivät ole „pahoja“. Ihminen vasta ne siksi tekee. Ja ihminen on vastuunalainen, sentähden että hän ei ole luonnon orja, vaan vapaa. Ehdottoman vapaata tahtoa hänellä ei ole, mutta ajatus on hänen vallassaan. Hän voi antaa ajatuksilleen vapaat ohjukset, hän voi myös niitä hillitä. Hän voi valita ajatuksensa esineen ja hän voi oppia puhdistamaan sielunsa sisältöä. Hän voi päästä ajatuksensa herraksi.

Välinpitämättömyys, leväperäisyys ja tunteellinen anteeksiantavaisuus ei siis ole paikallaan, kun on kysymys rikoksellisista taipumuksista omassa itsessämme tai muissa. Meidän tulee heti ruveta harjottamaan vastaavia hyveitä ja kääntyä pois pahan

tieltä ja auttaa kykymme mukaan toisiakin kääntymään. Millä tavalla tämä jälkimäinen on tapahtuva, on toinen kysymys. Onko ylläpidettävä vankiloita ja kuritushuoneita vai onko ne kerrassaan muutettava kasvatuslaitoksiksi? Tai ehkä koko oikeuslaitoksemme semmoisenaan on hylättävä? Näistä kysymyksistä meidän ei tällä kertaa ole aikomus puhua. Yksityistä ihmistä on aina kohdeltava lempeydellä ja osanotolla. Harva rikoksentekijä on niin paatunut ettei hänessä olisi hyviäkin taipumuksia. Ihmeellisiä vastakohtia mahtuu usein pahantekijän sieluun. Ja toiselta puolen huomaamme, että mitä jaloimmilla ja nerokkaimmilla ihmisillä saattaa olla rikksellisiakin taipumuksia. Asia on täten siksi monimutkainen, että sen oikeudenmukainen yhteiskunnallinenkin ratkaisu tuottaa suuria vaikeuksia.

Rikksellisuus ei tosin vielä ole mustaa magiaa, mutta koska rikksellinen ihminen on askel lähempänä n. k. mustaa maagikkoa kuin siveellinen ihminen, on hänellä vaara tarjona joutua näitten salaperäisten olentojen pauloihin, ja sentähden tahdomme mainita pari sanaa niistäkin.

Maailma yleensä ei tiedä mustia maagikoita olevan olemassakaan, ja ihmiset, jotka ensi kerran kuulevat niistä puhuttavan, pitävät koko juttua mielettömänä taikauksena. Tosin niitä henkilöitä on harvassa, jotka omasta kokemuksestaan tietävät, että semmoisia olentoja on, mutta jos teosofisella tavalla uskomme ihmisen vapaasen tahtoon ja olemme selvillä ihmisen olemusperusteista, on meidän helppo käsittää teoretisesti, mitä musta maagikko eli noita on.

Hän on ihminen, joka rikksellisen ihmisen tavalla rakastaa pahaa, mutta voimakkaammin ja kaikkia pahan ilmennysmuotoja, ei ainoastaan erinäisiä syntejä. Hän nauttii itse pahasta ja hän asettaa ajatuksensa kokonaan pahan palvelukseen, ei puolittain eikä muutamien rikksellisten taipumustensa. Yhtä päättävästi kuin hyveiden harrastaja ja valkoisen magian opiskelija pyrkii vapautumaan pahasta, yhtä päättävästi musta maagikko vastustaa hyviä taipumuksiaan ja koettaa niistä irtautua. Tietäjän suurin vihollinen on viha, velhon on rakkaus omassa povessaan. Hän kehittää rakkautensa pahaan täyteen itsetietoisuuteen. Tajuntansa painopisteen hän siirtää astralitasolta mentaliselle, himosta ajatukseen.

Rikksellinen ihminen hemmottelee ajatuksillaan astralisia himojaan ja kasvattaa siten taipumusta pahaan, itsekkääseen ajattelemiseen. Musta maagikko hemmottelee koko sielullaan pahoja, itsekkäitä ajatuksiaan ja kehittää itsensä tällä tavalla todelliseksi pahaksi olennoksi eli perkeleeksi. Sanotaankin sentähden, että hänen pahuutensa on henkistä laatua ja että se on sitä syntiä totuuden pyhää henkeä vastaan, joka on anteeksiantamaton. Hän saattaa hillitä himojaan, milloin tahtoo, sillä hän nousee niiden herraksi, mutta hän antautuu vapaaehtoisesti pahan ajatuksen ja pahan tahdon orjaksi. Hänen synkkä syntinsä on ylpeys ja vallanhimo, joka asettuu Elämän suurta lakia vastustamaan.

Juuri sen kautta, että hän nousee himojensa ja siis astralitason herraksi, hänen suhteensa fyysilliseen tasoon myöskin muuttuu. Rikksellinen ihminen hakee ja saa tyydytystä fyysillisistä teoista, musta maagikko astralitason himoväreilyistä; s. o. mustan

maagikon ei tarvitse tehdä tavallisia rikoksia nauttiakseen – hän on onnellinen voidessaan vietellä muita pahoihin tekoihin, rikoksiin ja synteihin. Ja hänen kykynsä sitä tekemään ei ole vähäinen; hän on itsetietoinen astralitasolla ja saattaa näkymättömänä vaikuttaa muihin. Minkälaisille vaaroille olisimme me ihmiset alttiit, ellei meitä suojelemassa olisi Laupeuden Mestarein valkoinen veljeskunta! „Kiljuvain leijonain“ kaltaisina kulkisivat mustat ympäri etsien keitä voisivat pauloihinsa kietoa ja ansaitsemattoman ja voittamattoman kovat olisivat meidän kiusauksemme. Mutta Mestarit suojelevat ihmiskuntaa; ketään ihmistä ei kiusata yli voimien eikä ainakaan vastoin karman säädöksiä. Ainoastaan ne, jotka antautuvat pahan valtaan voivat joutua velhojen uhriksi, ja samaten ne, jotka tahtovat kulkea salaista tietä jumalan valtakuntaan, saavat osakseen taistella mustia vastaan ja oppia voittamaan heidän lumoavia viettelyksiään.

Mustan maagikon olemassaolo riippuu itse asiassa siitä, paljonko pahaa hän voi saada aikaan. Hän tietää varsin hyvin, että hän vannoutuessaan pahan palvelukseen on irrottanut itsestään oman jumalallisen Itsensä ja että hänellä siis ei ole mitään kuolematomuuden toivoa. Kaikin mahdollisin keinoin hän sentähden koettaa ylläpitää elämänsä niin kauan kuin mahdollista, sillä kun hänelle viimeinen päivä koittaa, virnistää sen takana olemattomuus. Ja elämä on hänelle kallis; se on ainoa, mikä hänellä on. Sanoin kuvaamattomat ovat ne sieluntuskat, jotka ahdistavat häntä siinä „lakkaamattomassa helvetissä“, jota buddhalaiset kutsuvat aviitshiksi ja joka on hänen lopullinen kohtalonsa, ennenkuin (astralisen) kuoleman viikate katkaisee ainiaaksi hänen elämänsä langan.

Muutamat ihmiset tuntevat ylenkatsetta ja vihaa pahantekijöitä ja rikoksellisia kohtaan; yleästi kummastellen he kysyvät itseltään; „mitähän ihmisiä nuokin ovat?“ Toisten sydän täyttyy kauhunsekaisella säälillä kuullessaan lapsesta, joka on saatu kiinni varkaudesta, tai palvelijasta, joka on murhannut „hyväntekijänsä“, tai vaimosta, joka on tuomittu aviorikoksesta; he ihmettelevät itseksensä, mikä se kohtalo on, joka ajaa toisen ihmisen rikoksen helmaan ja säilyttää toisen eheä-sieluisena kiusauksissa. Edellisten mielestä on aivan luonnollista, että pahantekijä erotetaan muista, siveellisistä ihmisistä, teljetään vankeuteen ja rangaistaan. Jälkimäiset epäilevät yhteiskunnallisen koston oikeudellisuutta ja soisivat mieluummin, että rikoksellisiakin ihmisiä koetettaisiin kasvattaa hyvällä.

Teosofia puhuu säälillä kaikista ihmisistä, se ei tuomitse ankarasti pahantekijääkään. Kaikki ihmiset ovat koulua käyviä sieluja, toiset vähän vanhempia ja kokeneempia, toiset nuorempia. Ainoastaan täydellinen ihminen, Mestari, on asetettu muitten vanhurskaaksi tuomariksi, toiset voivat korkeintaan opastaa ja siten „tuomita“ veljiään siinä suhteessa, missä he itse ovat täydellisesti voittaneet pahan: ainoastaan se, joka itse on ilman syntiä, saa heittää ensimmäisen kiven. Ja merkillistä! Se joka on täydellisin, hän on myös säälivän. Hän ei heitäkään kiveä, vaan hän avaa sylinsä, niin pian kuin syntinen katuu. Kokemattomat sielut vain tuntevat vihaa ja ylenkatsetta pahantekijää kohtaan. Vähänkin kokeneet tietävät, että me ihmiset

olemme veljiä siinäkin suhteessa, että kaikki kuljemme ikäänkuin kuulun partaalla: me voimme kaikki kehittyä pahantekijöiksi ja rikkselliseksi, vieläpä mustiksi maagikoiksikin, ellemme „rukoile ja valvo“. Pahan mahdollisuus asuu jokaisessa meissä. Se, joka seisoo, katsokoon, ettei hän lankea. Rakkaus yksin on meidän pelastajamme pahasta.

Pekka Ervast.

Omatunto 1907, N:o 6, Helsingissä, kesäkuun 15 p:nä 1907, s. 155-161.

Uusia näkökohtia.

IV.

Mitä on „vapaa tahto“?

Vapaan tahdon käsite lienee useimmilla ihmisillä hämärä. Enemmistö kyllä uskoo sen olemassaoloon, sillä niitä on verrattain harvassa, jotka Aatteen tavalla kieltäen vapaan tahdon uskovat ainoastaan ehdottomaan välttämättömyyteen, mutta kuka voi tyydyttävästi selittää, mitä vapaa tahto on?

Teosofia tulee meille avuksi tässä kuten muissakin kohdissa. Kuitenkin ollaan teosofeinkin kesken eri mieltä, koska muutamat Aatteen tavalla kallistuvat jyrkkään determinismiin eli fatalismiin (sallimususkoon), väittäen ja vakuuttaen, että se juuri on aikain viisaus. Ja uskovathan kaikki „oikeauskoiset“ teosofit karmaan, lohduttavathan he itseään vastoinkäymisissä sanomalla: „se on karma“, aivan kuin aito suomalainen samankaltaisissa tapauksissa päättää: „se on sallittu“, jonka tähden teosofit maailman silmiin kuvastuvatkin jonkinmoisina kohtaloonuskojina. Epäilemättä useimmat, jotka kantavat teosofin nimeä, yhtäkaikki ovat vakuutetut siitä, että vapaa tahto on olemassa, vaikkeivät he tätä asiaa itselleenkaan osaisi selittää. Minäkin luen itseni näiden viime mainittujen joukkoon ja tahdon nyt koettaa lyhyesti tuoda esiin ne perusteet, joiden nojalla uskon ihmisen vapauteen, vaikken suinkaan silti uskalla toivoa, että Aate enemmän kuin kukaan muu fatalisti, joka tämän kyhäykseni lukee, tulisi siitä „käännetyksi“. Vapaa tahto on ongelma, joka on pannut kaikkien ajattelijain päät pyörälle, ja rohkein toivoni on voida näyttää niille, jotka ovat samalla kannalla kuin itekin olen, minkätähden ja millä tavalla aikojen viisaus tässä kysymyksessä nähdäkseni onkin meidän puolellamme.

Jokapäiväinen käsitys vapaasta tahdosta tarkoittaa parhaasta päästä ihmisen fyysillistä vapautta ja kallistuu usein vallattomuuteen. „Jos minä olisin rikas ja jos minulla olisi valtaa, niin voisin tehdä mitä tahdon!“ Kuka ei joskus niin olisi ajatellut? Ja voisiko kukaan kieltää, että ero ulkonaisessa toiminnan vapaudessa on melkoisen

suuri köyhän ja rikkaan välillä, vankikopissa istujan ja vapaan ihmisen välillä? Moni harras vaikka köyhä teosofi on varmaan ajatellut, että jos hän olisi rikas, ei teosofinen työ Suomessa koskaan kärsisi hätää, sillä silloin hän olisi „vapaa“ sitä aineellisesti kannattamaan. Ja kaikki, jotka rikkauksista haaveilevat, myöntävät, että heidän toiveittensa toteutuminen lisäisi heidän „vapauttaan“, jos kohta he sitä väärinkäyttäisivät, jos kohta vapaus heidän käsissään muuttuisi vallattomuudeksi.

En olisi ollenkaan ottanut puheeksi tätä alkeellista käsitystä vapaasta tahdosta, ellei Aate edellä olevassa kirjoituksessaan olisi käyttänyt samanlaisia esimerkkejä välttämättömyysoppinsa tueksi. Hän sanoo „vihellemen iloisesti menee kivityömies aamulla työpaikalleen. Hänellä ei ole mitään pahaa aavistusta. Mutta jonkun tunnin kuluttua makaa hän sairaalassa murskaksi mennyt jalka poikki sahattuna.“ Ja Aate kysyy: „oliko hän vapaan tahdon vai välttämättömyyden alainen?“ Tähän vastaan: „hän oli oman karmansa alainen“. Ja mitä se merkitsee? Se merkitsee, että hänen omista teoistaan jossain edellisessä elämässä tämmöinen onnettomuus oli seurauksena; tämä onnettomuus oli itse asiassa vanhan velan kuittaamista. „Kuinka hirmuista olisikaan tämä elämä“, huudahtaa Aate, „jos ihmiset edeltäpäin varmasti tietäisivät, minkälainen kamala tapahtuma tai hirvittävä kuolema heitä odottaa, voimatta kaikella varovaisuudella kohtalooan muuttaa!“ Hyvin mahdollista. Ehkä elämä „ihmisten“ mielestä silloin olisi kamala. Mutta minä rohkenen kuitenkin kysyä: minkätähden? Minkätähden tieto olisi niin kamala? Onko niin kamala tietää, että vanha velka täytyy maksaa? Onko niin vastenmielistä maksaa velkojaan? Minun ymmärtääkseni rehellinen ihminen iloitsee, kun hän voi suorittaa velkansa. Tahtooko kunnan ihminen paeta tekojensa seurauksia? Päinvastoin hän juuri tahtoo ottaa ne päällensä. Ja minun nähdäkseni tieto juuri olisi se siunaus, joka muuttaisi suhteellisen „välttämättömyyden“, toisin sanoen karman, vapaaehtoiseksi velvollisuudeksi.

Välittömän tiedon puutteessa voimme ainakin uskoa karmaan. Voimme uskoa, että onnettomuuden kohdatessa tämä on „sallittua“, on vanhaa karmaamme, josta nyt vapaudumme, ja silloin kärsimyksenme muuttuu meille lohdutukseksi. Myönnän, että tämä joskus on vaikeata, mutta tiedän, ettei se ole mahdotonta. Ilolla voimme siis, palataksemme alkuperäiseen esimerkkiin, kantaa köyhyytemme, tietäen, ettei tämä köyhyytemmekään ole mikään ehdoton välttämättömyys; se on vain oma karmaamme, vaikka se kestäisi läpi koko nykyisen ruumistuksemme. Mutta kuka tietää, minkälaisessa asemassa olemme ensi kerralla? Kuka tietää, kuinka „vapaa“ tahtomme silloin on oleva fyysillisestikin?

Yhtäkaikki voimme mielellämme myöntää Aatteelle, että tämänlaatuisissa tapauksissa ihmiskunnan nykyisellä kehitysasteella tahtomme ei ole vapaa; se on oman kohtalomme, oman karmaamme sitoma. Harva meistä tahtois tulla onnettomaksi; personallisen minämme toivo on, että karmaamme olisi niin hyvä kuin mahdollista; mutta jos „tähdissä on kirjoitettu“, että toinen tai toinen „sattuma“ meitä kohtaisi, emme voi siihen mitään. Meidän täytyy nöyryä kohtalon edessä.

Mutta fyysillisen elämämme laajempi puoli ei olekaan menneen kylvön niittämistä. Joskin elämämme kokonaisuudessaan, sen tausta niin sanoaksemme on menneisyyden tulos, eivät osat sitä ole. Omassa piirissään tekomme ovat fyysillisesti vapaita. Kukin ihminen on teoissaan fyysillisesti vapaa oman kehänsä sisäpuolella. Eivätkö kaikki tätä myönnä? Onhan meillä vaalivapaus! Otetaan esimerkki, Aatteen oma. Kapakan pöytä hienoine juomineen viehättää ja viettelee, mutta minä hillitsen itseni. Kyllä voisin juoda ja juopua, mutta en tahdo. Ei juomattomuus ole minulle mikään ehdoton välttämättömyys, se on oma vapaa tahtoni. Aate kumminkin tuntuu arvelevan, ettei ole varaa valita: ellen juo, on se minulle välttämättömyyttä, en osaa juoda, vaikka tahtoisinkin! Ja hän väittää, ettei hän omasta elämästään tiedä yhtäkään tapausta, jolloin hän olisi voinut valita. Kaikki hänen tekonsa ovat olleet välttämättömyyden alaisia.. Tämä on sängen ikävä, mutta luulen, että Aate leikkii sanoilla. Sillä epäilemättä hän muistaa monta tapausta, jolloin hän on ollut vapaa, juuri sillä tavalla, josta tässä on puhe. ³⁾

Tiedän kyllä, että heti saan takaisin tämän veljellisen letkautukseni. „Sinä itse leikit sanoilla“, huudahtaa Aate. „Kutsut vapaudeksi sitä, joka silminnähävästi on välttämättömyyttä. Sanot, ettei tahdo juoda. Mutta kerroppa minulle, hyvä veli, miksi et tahdo juoda. Joku syy kai sinulla on? Joku ihanne, joku hyötyperuste? Tietysti. No niin, se syy, se hyötyperuste on tahtosi hallitsija. Sinun tahtosi onkin orja. Ihanteesi on se välttämättömyys, joka tahtosi sitoo.“

Tällä tavalla Aate todella järkeilee. Mutta pyydän anteeksi: eiköhän se ole käsitteiden väärinkäyttöä? Aatteen mielestä on järjetöntä puhua vapaudesta, mutta minun nähdäkseni on tämmöisessä tapauksessa ainakin yhtä järjetöntä puhua välttämättömyydestä. Sillä voimmehan heti sopia siitä, ettei vapaus ole samaa kuin mielivalta tai mielettömyys? Kai vapaus on järjellistä? Erotus välttämättömyyden ja vapauden välillä on pinnalta katsoen juuri siinä, että välttämättömyys näyttää järjettömältä! Jos minä olen alkoholismien orja, niin etten sitä himoa osaa hillitä, silloin olen mielestäni siinä suhteessa järjetön. Mutta jos tahdollani osaan sitä himoa hillitä, olenko silloin mielestäni järjetön? Pois se. En ole järjetön enkä minkään välttämättömyyden orja, vaan siinä suhteessa olen vapaa, järjellinen ja oman itseni herra.

Käytänkö minä sanoja väärin? Eikö vapaus tässä suhteessa ole luonnollisempi, sopivampi ja vastaavampi nimitys kuin orjuus tai välttämättömyys? Mutta rauhottu-
kaamme: emme tällä vielä ole ratkaisseet vapaan tahdon ongelmaa.

³⁾ On olemassa eräs tapaus, jolloin ihmisen teostakin voi sanoa, että se on karma. Se on teko, joka tapahtui niin äkkiä, niin yllättämällä, niin aavistamatta, ettei ihminen hetkeäkään ehtinyt sitä punnita. Semmoinen teko on menneitten halujen ja ajatusten tuote, jotka kauan ovat odottaneet tilaisuutta muuttua teoiksi. Tämmöinen karma voi johtua edellisistäkin ruumistuksista, kuten Annie Besant jossain huomauttaa, ja siten ymmärrämme, miten esim. on mahdollista, että siivo ja moitteeton ihminen äkkiä saattaa „langeta“. Mutta semmoiset tapaukset ovat harvinaisia.

Nyt vasta siirrymme vapaan tahdon metafyylliseen eli filosofiseen määrittelyyn. Sanon vieläkin kerran: vapaan tahdon käsitteeseen ei sisälly mielivalta tai mielettömyys; vapaa tahto on järjellinen. Aatteen kieltä käyttäen voisin sanoa, että vapauden „välttämättömyys“ on siinä, että se on järjestettyä.

Mikä on vapaus?

Toistan Omantunnon viime numerossa olevan noottini sanat: Korkeimmalta filosofiselta kannalta katsoen vapaus on sama kuin välttämättömyys. Elämän syvin salaisuus on välttämättömyys, mutta yhtä hyvällä syyllä – vapaus.

Tulee vain ymmärtää, mitä tarkotamme. Vapaus ja välttämättömyys ovat vastakkaisia käsitteitä, toinen on teoretisesti toisen vastakohta.

Olisiko nyt absolutinen jumaluus ainoastaan toinen näistä kahdesta? Ainoastaan välttämättömyys? Mutta emmekö teosofialta ole oppineet, että absolutisen jumaluuden tunnusmerkki on varsinaisesti siinä, että se on vastakohtien yläpuolella („jenseits von Gut und Böse“), että siihen kaikki ristiriidat ja vastakohtat uppoutuvat ja häipyvät olemattomiksi?

Epäilemättä ehdoton elämä on yhtä välttämätöntä kuin vapaata tai paremmin sanoen ei kumpakaan. *Tertium non datur*; sanotaan, mutta absolutinen jumaluus on juuri se kolmas, jota aina kaivataan.

Kuinka nyt on ymmärrettävissä, että vapaus ja välttämättömyys absolutin „kolmannuudessa“ sulautuvat yhteen? Ehdoton jumaluus on vapaa, koska ei ole eikä voi olla mitään sen vapautta rajottamassa. Se on Ainoa Elämä. Mutta sen oma olemus on samalla välttämättömyyttä, koska se ei voi astua ulkopuolelle itseään, vaan ikuisesti on oman itsensä rajottama. Se on oman itsensä rajottama, sentähden että se on ääretön ja iankaikkinen; kaikki äärellinen ja rajallinen voi astua itsensä ulkopuolelle. Tämä on ongelman yksinkertainen ratkaisu.

Koko ilmennyt elämä on absolutisesta jumaluudesta kotoisin. Absolutissa piilevä välttämättömyys on täten ilmenneen elämän tunnusmerkki. Mutta ainoastaan välttämättömyyskö? Ei suinkaan. Absolutissa piilevä vapaus on yhtä paljon ilmenneen elämän tunnusmerkki. Voisimmehan sanoa toisella kielellä, että välttämättömyys on ilmenneen elämän „järjetön“ eli „aineellinen“ puoli, vapaus sen „järjellinen“ eli henkinen puoli. Aine ja henki ovat vanhoja tuttuja vastakohtia. Aineessa vallitseekin välttämättömyys, hengessä vapaus.

Ja muistakaamme, että kaikki viisaat ovat kutsuneet ainetta maajaaksi, harhanäöksi, illusioniksi! Meille on näennäisesti vankin todellisuus, mikä korkeammalta kannalta katsoen on harhanäköä. Uskallammeko vetää johtopäätöksen, että ne ihmiset, jotka näkevät vain välttämättömyyden, ovat tieteen tai tietämättään – materialisteja?

Filosofisesti puhuen en materialisteja moiti. He ovat ottaneet ensimmäisen askeleen tiedon tiellä ja omalla ajattelullaan tulleet siihen johtopäätökseen, ettei ole mitään ilman ainetta, että aine on ainoa todellisuus ja että välttämättömyys on elämän laki. Kun he ottavat seuraavan askeleen, he näkevät, ettei liioin ole mitään ilman

henkeä ja että henki on yhtä suuri todellisuus kuin aine ja että vapaus on elämän laki. Kun he ottavat kolmannen askeleen, joutuvat he absolutisen elämän kynnykselle, ja siellä ihminen aina polvistuu ja peittää katseensa, sillä hänen sielunsa silmä ei kestä sitä Tietoisuuden ja Vapauden elävää valoa, jonka hän siellä aavistaa Ainoaksi Todellisuudeksi.

Nyt siis kysymme: mikä on ihmisen vapaa tahto? Ihminen on absolutisesta jumaluudesta kotoisin hänkin. Tämä ei merkitse, että hän olisi kuin matkustavainen, jonka koti on kaukana, vaan se merkitsee, että hänen varsinainen olemuksensa iankaikkisesti on absolutisessa jumaluudessa, vaikkei hänen personallinen tajuntansa sitä tietäisikään. Ja samoin kuin korkein ilmennyt jumala on hän samalla välttämättömyyden alainen ja olemukseltaan vapaa. Mikä on hänessä välttämätöntä, mikä vapaata? Absolutisessa olemusperustassaan nämä ovat yhtä, mutta ilmenneessä elämässä voimme ihmisessäkin erottaa kaksi olemuspuolta eli luontoa: henkisen, joka on vapaa, ja aineellisen, joka on välttämättömyyden lain alainen.

Hänen „aineellinen“ luontonsa on silloin se „alempi minä“, joka ilmenee karman hallitsemassa kolminaismaailmassa, jota vastoin henkistä olemuspuolta edustaa „ylempi minä“. Alempi eli personallinen minä on täten välttämättömyyden lain alainen, ylempi minä eli varsinainen ihminen taas vapaa.

Mitkä ovat nyt ihmisen korkeamman minän (hänen sielunsa) perusominaisuudet? Tahto, tunto ja tieto eli toisin sanoen: vapaus (valta), rakkaus ja järki. Alempaan minään heijastuneina nämä ovat eri toimintoja, jotka saattavat olla ristiriidassa keskenään, mutta ylemmässä ne ovat yhtä. Vapaa tahto, rakkaus ja järki ovat yhtä, joten tahto aina on järkevä ja rakkautta uhkuva, ajatus (järki) aina voimakas (vapaa) ja hyvää tekevä, rakkaus aina viisas (järkevä) ja apuun kykenevä (vapaa).

Ihmisen ylemmässä, henkisessä minässä piilee varsinainen vapaus, alempaan heijastuu vain illusoorinen vapaus. Metafysillisesti puhuen ihminen siis on vapaa henkiseltä olemukseltaan, mutta käytännöllisesti tämä merkitsee, että hänen varsinainen vapautensa toistaiseksi on ainoastaan mahdollisuus. Elämän tarkoitus on tehdä tästä mahdollisuudesta todellisuus. Ruumistusten tehtävä on kehittää ihmisen vapaata tahtoa. C. W. Leadbeater sanoo jossain, että useimmat ihmiset eivät vielä lainkaan ole kehittäneet tahtoaan. Tuntoa on jossain määrin kehitetty, järkeä verrattain paljon, mutta tahtoa sangen vähän. Rotujen historian kannalta voimmekin sanoa, että sen järjestyksen mukaan, jota noudattaen neljäs, atlantilainen rotu kehitti kaamaa (himoprinsippiä) ja nykyinen viides kehittää ymmärrystä (manasta), tulee kuudes juurirotu kehittämään buddhia (rakkautta) ja seitsemäs aatmaa (tahtoa). Mutta tämä historiallinen järjestys ei tietysti estä yksityistä ihmistä kehittämästä itseään nopeammin, roduista riippumatta, omaa tahtoaan käyttämällä.

Kuinka voisin nyt määritellä vapaata tahtoa semmoisilla sanoilla, että tarkoitukseni käsitettäisiin ja että kaikki epävarmuus sen todellisesta olemuksesta poistuisi?

Sanonpahan näin:

Vapaa tahto on vapaa himosta, halusta, erehdyksistä ja kaikista „vaikuttimista“, siveellisistä ja muista.

Vaikuttimista vapaa? Siveellisistäkin? Mutta vapaan tahdon piti olla järkevän ja rakkautta uhkuvan!

Niinpä niin. Sentähden se juuri onkin vaikutteista vapaa. Sillä sen oma *olemus on järkeä ja rakkautta*. Järki ei ole sen yläpuolella eikä rakkaus. Se ei ketään palvele eikä mitään. Se on vapaa. Mutta sen vapaus on neron vapautta: korkeinta järkeä ja ylevintä rakkautta.

Tämmöinen tahto meillä ihmisillä on. Mutta vielä se on piilossa. Vasta tulevaisuus on näkevä sen todellisuutena.

Heittäkäämme lopuksi silmäys nykyiseen todellisuuteen. Sen nojalla, että sisimmässä sisässämme piilee jumalallinen vapaus, sen nojalla tunnemme itsemme personallisesti vapaiksi ainakin johonkin määrin. Eikö tämä ole kaikkein ihmisten rehellinen kokemus? Ajattellessamme huomaamme kyllä itsemme rajotetuiksi ja epävapauksi ainakin johonkin määrin, mutta joka ihminen saattaa myös tuntea itsensä vapaaksi.

Vanki kadehtii mieronkiertäjän vapautta, sillä mieronkiertäjä saa vapaasti liikkua ja levätä, samoilla metsiä ja soudella järviä, seurustella ihmisten kanssa ja olla hyvä eläimille. Mutta mieronkiertäjä ajattelee kaiholla rikkaan valtaa, joka suo ihmiselle vapauden noudattaa kaikkia halujaan ja oikkujaan ja tehdä mitä hän tahtoo. Himojensa tyydyttämiseen väsynyt ja sairas miljonääri taas kadehtii filosofia, joka on himoista vapaa ja aina on osannut elää järkevästi.

Mutta filosofin mieleen kuvastuu pyhimyksen elämä, hänen, joka niin on vapautunut viimeisestäkin itsekkyydestään, ettei mitään epäile, vaan voimakkaassa uskossaan on osannut rakkaudessa kokonaan uhrautua ihmiskunnan hyväksi.

Entä pyhimys? Hän näkee, että vanki, mieronkiertäjä, miljonääri, filosofi ja hän itse – kaikki vain tavoittelevat vapautta, vielä olematta vapaita. Toiset sanovat itselleen: silloin ja silloin olisin vapaa, mutta pyhimys tietää, että vapaus ei ole missään, vaan kaikkialla, ettei se ole ajasta riippuvainen, vaan iankaikkinen. Hän tietää, että niin pian kuin hän on vapautunut ajatuskuvista ja rakkauden tunteista, niin pian kuin hän itse on uppoutunut rakkauden ja järjen henkeen, silloin kohta hän on vapaa. Ainoastaan se, joka oman elämänsä antaa, hän saapi iankaikkisen elämän. Ainoastaan se, joka yhtyy totuuteen, tulee vapaaksi.

Tahto ja vapaus on siis meissä kehitettävä! Mutta millä tavoin?

Oi ihmeistä suurin: alistumalla „välttämättömyyden“ lain alle, tottelemalla korkeampaa itseämme, antautumalla henkisen minämme johdatettavaksi.

Vapautemme ei kehity, jos tavoittelemme sitä, joka kuvastuu meille personalliseksi vapaudeksi. Vapautemme kehittyy vain siten, että koetamme nousta personallisen vapautemme yläpuolelle.

Sortamallako personallista vapauttamme? Ei niin. Mutta tottelemalla totisesti vapaata itseämme. Ja sen jokainen kokenut tietää, että tottelemalla hengen ääntä

(silloin kuin *se* puhuu) täyttyy koko olemuksemme ihmeellisellä, ylikuonnollisella vapauden tunteella.

Mitä muuta minä vielä lisäisin? Että selvästi näen, kuinka tältä korkealta kannalta katsoen me ihmiset – ja ensinnä minä itse – vielä olemme heikkoja, epävapaita ja sidottuja. Tämän sydämestäni myönnän Aatteelle ja kaikille fatalisteille. Mutta samalla uskon ja tiedän, että vapaus on olemassa, että sitä voimme kehittää ja että, kuten monta kertaa olen ollut tilaisuudessa huomauttamaan, vapautemme korkein personallinen ilmennys on siinä, että milloin ja missä tahansa kykenemme yrittämään, ponnistamaan ja tahtomaan.

Kaikki uskomukset puhuvat siitä pelastuksesta, siitä vapautuksesta, joka on ihmissielun päämaali ja jota kohti millä hetkellä hyvänsä voimme ruveta pyrkimään.

Pekka Ervast.

Omatunto 1907, N:o 8, Helsingissä, elokuun 15 p:nä 1907, s. 192-197.

Uusia näkökohtia.

V.

Luonnollinen ja inhimillinen oikeus.

Huolestunein silmin katselee ihmisystävä rikosten yhäti kasvavaa paljoutta; tilastolliset tiedot näyttävät, että kaikissa kristillisissä sivistysmaissa tämä rikosten kasvu tapahtuu monin verroin nopeammin kuin väkiluvun lisääntyminen; kauhistuen hän kysyy itseltään; onko ihmiskunta vajoamassa? Eikö kehityksen laki siinä vallitsekaan? Vai onko vika sivistyksessä?

Joka maassa rakentaa yhteiskunta yhä uusia vankiloita ja kuritushuoneita, kasvattaa yhä enemmän tuomareita ja lainoppineita, lisää polisivoimaansa, korjailee ja parantelee rikoslakipykäläänsä, milloin poistaa, milloin ottaa uudelleen käyttöön ruumiillisen ja kuolemanrangaistuksen. Täytyyhän yhteiskunnan kaikin mokomin suojella itseään pahantekijöiltä! Ja ennen kaikkea sen täytyy puoltaa oikeutta ja edustaa maailman järkähtämättömän siveellisiä lakeja! Mutta kaikesta tästä huolimatta ja aivan kuin oikeuden arvokkuutta ilkkuen laittomuudet yhä lisääntyvät, rikokset rehottavat ja pahuus kasvaa päivä päivältä.

Ja ihmisystävä pudistaa päätään: mitä on tehtävä? Vieläkö on uusia vankiloita rakennettava, kasvatettava uusia syyttäjiä ja tuomareita? Pois se. Sitä tietä kulkien joudumme lopulta perikatoon. Toisia keinoja on keksittävä pahan voittamiseksi ja ehkäisemiseksi. Mutta mitä keinoja?

Tutkikaamme pahan syitä. Ehkä sitten itsestään selviää, mitä keinoja on käytettävä sen voittamiseksi tai vastustamiseksi.

Yhteiskunnallisen kristilliskirkollisen oikeuslaitoksemme kannalta katsoen rikosentekijä on ilkeämielinen olento, joka tahallaan rikkoo lakia ja järjestystä vastaan ja siis ihmisessä piilevän oikeuskäsitteen ja luonnossa vallitsevan syysuhteen lain mukaisesti ansaitsee rangaistusta ja kosta yhteiskunnan puolelta. Sielutieteellinen tutkimus on tosin näyttänyt, että usein tilapäiset asianhaarat, kuten juopumus, nälkä tai äkkinäinen mielenhäiriö saattavat olla rikoksia aiheuttamassa, mutta vasta materialistinen katsantokanta, jota monessa suhteessa sosialistinen liike kannattaa, julistaa toisen äärimäisyyden, että rikosten alkusyy onkin yksinomaan kaikennäköisessä yhteiskunnallisessa kurjuudessa, jonka tähden yhteiskunnalla on oikeus suojella itseään pahantekijöiltä tai vapauttaa itsensä niistä, vasta sitten kun se ensin on koettanut heitä kasvattaa.

Totuus kulkenee kultaista keskitietä tässä kuten muissakin suhteissa. Teosofisen sielutieteen kannalta on kyllä olemassa ilmiö, jota voimme kutsua rikolliseksi ihmiseksi; olemme koettaneet kuvata häntä „Rikollisuus ja musta magia“ nimisessä kirjoituksessamme. Mutta teosofiseen maailmankatsomukseen mahtuu tietysti toinenkin puoli totuudesta, jonka mukaan ehkä useimmat rikokset ovat tilapäisrikoksia eivätkä varsinaisesti rikollisten ihmisten tekemiä; tästäkin tosiasiaa huomautimme mainituissa kyhäyksessämme.

Kun siis tahdomme tutkia rikosten syitä, emme suinkaan saa tyytyä tietoon, että on olemassa rikollisia ihmisiä, vaan tulee meidän myös tarkastaa, missä määrin ulkonaiset olot ovat omiansa aiheuttamaan tilapäisiä lainrikkomuksia tai suorastaan herättämään ihmisessä uinuvia rikollisia taipumuksia uudestaan eloon. Tarkkaavainen tutkija oivaltaa silloin pian, että sosialistisissa valitusvirsissä on paljon perää.

Yhteiskunta sanoo puoltavansa jumalallista ja inhimillistä oikeutta; sen oikeuslaitos edustaa niin sanoaksemme karman toimeenpanevaa voimaa ja ylläpitää yhteiskunnassa oikeudellista tasapainoa. Sen kirjoitettu laki määrittelee, milloin oikeudellista tasapainoa on rikottu, ja samalla se säätää, millä tavalla rikos on rangaistava. Törkeimpiä rikoksia ovat ne kolme: murha, siveysrikos ja varkaus, joista edellä mainituissa artikkelissamme oli puhetta ja joita vastaan oikeuslaitos erityisesti on ottanut puolustaakseen yhteiskuntaansa. Katsokaamme nyt, missä määrin yhteiskunta itse toteuttaa vaatimuksiaan näissä suhteissa.

„Älä tapa, älä tee siveysrikosta, älä varasta“, opetetaan vuosi vuodelta kirkoissa ja kouluissa ja katkismuksissa selitetään tarkemmin, mitä kaikkea murhalla, siveysrikoksella ja varkaudella ymmärretään. Siitä huolimatta juuri tämän laatuisten rikosten lukumäärä vuosi vuodelta kasvaa. Minkätähden? Silminnähtävästi sentähden että yhteiskunta itse ei noudata omia lakejaan.

Mitä on murha? Hengen riistäminen toiselta väkevämmän oikeudella. Mutta murha on väärä, siis väkevämmän oikeus on siveellisesti väärä. Murha on tosin

sanoen semmoisen siveellisen oikeuden käyttämistä, jota käyttäjällä ei ole, eli murhaajalle kuulumattoman siveellisen oikeuden itselleen ryöstämistä. Kellä nim. on siveellinen oikeus ihmisen henkeen? Ainoastaan sillä, joka hengen on hänelle antanut: jumala, luonto, elämä tai miksi sitä antajaa kutsunemme. Ei ihmisellä itsellään eikä kellään toisella ole oikeutta hänen henkeensä: se oikeus on yksin karman kädessä. Sentähden sanotaan esim., että itsemurhaajan karma on jossain seuraavassa ruumistuksessa kuolla tapaturmaisesti samassa iässä, jossa hän itseltään hengen riisti.

Kuinka nyt menettelee yhteiskunta? Puhumattakaan siitä, että se joskus rangaistukseksi murhaa ihmisen – ennen semmoinen murha oli aivan jokapäiväinen tapahtuma –, se lähettää ihmisiä suurissa joukoissa kuoliaksi ammuttaviksi, silvottaviksi, piinattaviksi, jopa se heitä erityisesti opettaa toisia tappamaan ja vahingoittamaan, valmistaen ja antaen heidän käteensä inhottavia murha-aseita. Mutta eipä siinä kyllin. Vielä rauhankin aikana se antaa tuhansien jäsentensä kuolla viluun, nälkään ja kaikenlaiseen kurjuuteen; katsomalla etupäässä muutamien aineellista hyvinvointia, se orjuuttaa toisia, käyttää heidän työtään hyväkseen, mutta antaa heidän sortua elämän taisteluun. Ja kuitenkin se itse opettaa katkismuksessaan: „viidennessä käskyssä Jumala velvottaa meitä auttamaan lähimmäistämme kaikessa hädässä, osottamaan hänelle rakkautta, laupeutta ja kärsivällisyyttä, sekä edistämään hänen ja meidän omaa parastamme sielun ja ruumiin puolesta . . .“ Tämä käsky nähtävästi ei ole kirjoitettu yhteiskunnalle itselleen. Se julistaakin hallituksensa ja oikeuslaitoksensa jumalan edustajaksi maan päällä ja siis kohotetuksi kaikkien käskyjen yläpuolelle. Ja sen nojalla se riistää itselleen siveellisen oikeuden, jota sillä – ei ole.

Mitä on siveysrikos? Luonnon silmällä katsoen se on lemmentunteiden, aistillisuuden ja sukuvietin oma- tai väkivaltainen väärinkäyttö. Ihmisellä ei ole omavaltaista oikeutta lemmenelämäänsä eikä väkivaltaista oikeutta toisen lempeen. Yksi voima vain on, joka lemmen antaa ja jolle oikeus kuuluu. Se voima on rakkaus, kahden ihmisen keskinäinen rakkaus. Rakkaus on avioliiton ja yhdyselämän ehto ja perusta. Mutta kuinka menettelee yhteiskunta? Se hyväksyy julkisesti liiton, joka ei perustu rakkauteen, vaan pakkoon, rahaan tai muihin vaikuttimiin. Se estää ennakkoluuloillaan ihmisiä rakastamasta toisiaan, sentähden että he tavalla tai toisella ovat toisilleen sopimattomat, ja se tuomitsee siveettömiksi semmoiset, joiden povessa rakkaus palaa oudonvärisellä tulella.

Ja mitä on varkaus? Jos pahansuopa ihminen salaa anastaa hedelmät puutarhani puista ja pensaista, jotka itse olen istuttanut ja hoitanut, on tämä varkautta. Varkaudeksi sanotaan myös, jos köyhä mökkiläinen lähtee luvatta talvipakkasessa rikkaan talollisen metsään polttopuita hakemaan. Mutta ero näiden kahden tapauksen välillä on silmiinpistävä. Puhumatta vaikuttimesta, joka toisessa tapauksessa on ahneus, toisessa hätä, anastaa edellinen varas semmoista, jota työllä on tuotettu, jälkimäinen semmoista, jota vain „omistetaan“. Mieleemme johtuukin

heti seuraava kysymys: kuinka on mahdollista, että ihminen omistaa semmoista, jota ei ihmisen työllä ole tuotettu? Ymmärrämme kyllä, että se varastaa, joka salaa vie toiselta ihmiseltä hänen työllään hankkimiansa tavaroita, mutta kuinka on mahdollista varastaa metsää, jota luonto synnyttää ja kasvattaa? Senkö tähden, että metsä on jonkun oma, joka sen rahoillaan on ostanut? Mutta keltä on metsä rahoilla ostettu? Jumalaltako?

Ennenkuin saatamme varkautta määritellä, täytyy meidän määritellä, mitä on omistusoikeus. Ja mitä sen on? Mitä ihminen luonnon mukaan omistaa? Vastaus tähän kysymykseen on niin selvä, ettei siitä kenenkään pitäisi olla kahden vaiheella: ihminen omistaa oman työnsä tuotteet ja sen, mitä hän on ostanut tai saanut lahjaksi toisten ihmisten työn tuotteista. Ei mitään muuta. Luonnon kannalta on järjetöntä puhua maan, metsän, veden tai ilman omistamisesta; ne ovat ehdottomasti jumalan omia, koska ne ovat hänen työnsä tuotteita, ja me hänen lapsinaan saamme niitä hyväksemme käyttä. Hän on ne testamentannut meille kaikille yhteisesti eikä ketään erityisesti suosinut eikä syrjäyttänyt. Varkautta on siis: 1) väkivallalla tai salaa riistää ihmiseltä hänen työnsä tuotteet ja 2) olemattomalla oikeudella julistaa itsensä jumalallisten elementtien omistajaksi.

Mitenkä menettelee yhteiskunta? Se rankaisee yksityistä varasta, mutta laeillaan ja järjestyksellään se ylläpitää varkautta suuressa mitassa. Tämä on sangen ikävä tosiseikka, mutta loogillinen ajattelu vie meidät siihen johtopäätökseen. Ja kuka voi totuuden peittää? Yhteiskunta on lakina määrännyt, että yksityinen saattaa omistaa maata ja metsää ja vettä, ja täten ne, joilla sattuu olemaan rahoja, ovat tilaisuudessa laillisesti varastamaan itselleen sen yhteisen perinnön, minkä jumala on kaikille lapsilleen säättänyt. Tämän alkuperäisen vääryyden suoranaisena seurauksena on, että ne, joilla on raha ja maa, tulevat laillisesti varastaneeksi toisilta veljiltään myöskin heidän työnsä hedelmät. Ja tästä kaikesta emme tietysti voi syyttää yksityisiä, vaan yhteiskuntaa, joka itse on rakennettu perin toiselle pohjalle kuin mitä se katkismuksessaan opettaa.

Joudumme välttämättä siihen johtopäätökseen, että meidän kristilliset yhteiskuntamme, kaikista suurista korusanoista huolimatta – huolimatta jumalallisista oikeuslaitoksistaan, kieltävät oman kristillisyytensä ja puolustavat vääryyttä oikeuden varjon alla. Tämä on surullista, mutta totta. Ja näin ollen – kuka saattaa ihmetellä, että rikosten lukumäärä kasvaa samassa määrin kuin ihmiset saavat silmänsä auki?

Meidän täytyy tunnustaa, että jos tahdomme täydellisesti poistaa ulkonaisista asianhaaroista aiheutuvat rikokset, ei ole sitä varten olemassa kuin yksi tepsivä keino: yhteiskunnallisten olojen perin toiselle kannalle muuttaminen. Olemme nähneet yhden syyn siihen pahaan ja väkivaltaan, joka ympärillämme kukoistaa, ja kun pahan juuri on keksitty, on samalla keksitty parannuskeino.

Vastaus on siis puoleksi valmiina ihmisystävän huolestuneeseen kysymykseen; mitä on tehtävä? Se vastaus kuuluu: yhteiskunnallisen elämän pohja ja perusta on kerrassaan uudistettava.

Onko tämä helppo asia? Se jää reformatorein ja valtioiden itsensä ratkaistavaksi. Emme ole liikaa tunteellisia. Emme kiros nykyistä yhteiskuntaa. Emme huuda sille helvetin tuomiota. Se on pitkän historiallisen kehityksen tulos. Se on ihmisten tietämättömyydestä, tyhmyydestä ja itsekkyydestä muodostunut semmoiseksi kuin se on. Ja koska yksityisessä ihmisessä aina on hyvääkin, on yhteiskunnassa samoin paljon hyvää. Nykyisellä yhteiskunnallamme on paljon hyviä puolia. Se on opettanut ihmisille järjestystä, valppautta, ahkeruutta, tunnollisuutta, lainkuuliaisuutta ja nöyryyttä. Sen aika on nyt olemaisillaan ohi, sentähden että ihmiset ovat alkaneet nähdä syvemmin, laajemmin ja vapaammin omaan inhimillisyyteensä. Se ei enää vastaa ihmisten ihanteita, heidän oikeuskäsitteitään, heidän sydämensä vaatimuksia. Ja sentähden me pelkäämättä saatamme katsoa totuutta silmiin. Nykyinen yhteiskuntamuoto on tuomittu kuolemaan. Tuleeko kauan kestävään, ennenkuin tuomio pannaan täytäntöön, on toinen kysymys. Hyvä olisi, jos uuden luominen tapahtuisi hiljaisesti, yhteisestä sopimuksesta, ilman suuria mullistuksia. Hyvää ei saavuteta pahalla, ja väkivaltaisuudet eivät luo ihmiskunnalle onnea. Ainoastaan tiedon ja valistuksen leviäminen niin rikkaan palatseihin kuin köyhän majaan on luova varman ja luotettavan perustan tulevaisuuden jalolle yhteiskunnalle.

Meidän täytyykin kääntää katsemme pois tulevaisuuden tuulentuvista ja nykyhetkeen vedoten kysyä: mitä on tehtävä? Kuinka yhteiskunnan tulee kohdella tilapäisiä rikoksentehtäjiä? Onko sillä oikeus rangaista? Onko sen siveellinen velvollisuus kostaa pahantekijälle? Ja tähän kysymykseen ei nähdäksemme ole muuta kuin yksi ainoa siveellinen vastaus: yhteiskunta ei ole oikeutettu rankaisemaan muita kuin niitä (virkamiehiä esim.), joita se on opettanut ymmärtämään yhteiskunnallisia lakejaan ja jotka ovat suostuneet niitä lakeja noudattamaan. Nyt se tuomitsee ja rankaisee kaikkia umpimähkään, niitäkin, joille se itse on vääryyttä tehnyt, joille se ei ole lakejaan opettanut, joille se ei ole selittänyt, miksi toinen on rikas, toinen köyhä, miksi toinen on sortaja, toinen sorrettu, miksi toinen on herra, toinen orja. Näillekin onnettomille – ja niille etupäässä – se kostaa, kun ne väärin tekevät; se hylkää heidät lapsina, se ärsyttää heitä nuorina, se telkee heidät vankeuteen vanhoina. Sen menettely on siveellisesti väärä. Se riistää itselleen kosto-oikeuden, jota sillä ei luonnosta ole ja jota se ei inhimillisellä tavallakaan ole itselleen hankkinut. Onko ihme, että yhteiskunta itse tälläkin menettelyllään kiihottaa rikollisuuteen ja rikoksia tekemään?

Mutta pahoja ihmisiä, sielustaan rikollisia ihmisiä – niitä kai yhteiskunnalla on oikeus ja velvollisuus rangaista? Onhan se heidän luonnollinen karmansa!

Tulemme nyt huolestuneen ihmisystävän kysymyksen toiseen puoleen. Kuinka yhteiskunnan tulee kohdella sielullisesti rikollisia ihmisiä, niitä, joita olemme kuvanneet ennen mainitussa kirjoituksessamme „Rikollisuus ja musta magia“? Siinä pahan välitön syy on ihmisen omassa sielussa; hän itse on ensi sijassa vastuunalainen ilkitöistään. Tottakai hän on ankarasti, vaikka rikoksensa mukaisesti rangaistava?

Sanomme, että rangaistus on pahan teon luonnollinen karma. Joka ihmisen sielussa asuu oikeustajunta. Kun väärin tehdään, rikotaan luonnollista oikeustajuntaa. Loukattu oikeustajunta vaatii korvausta.

Niin on luonnossa. Jokaisella syyllä on seurauksensa. Karma-usko opettaa meille, että syy-suhteen laki vallitsee henkisessä ja siveellisessäkin luonnossa. Jos rikomme luonnon lakia vastaan, se kostaa. Tasapainoa on häiritty, tasapaino on palautettava. Ihminen saa kärsiä.

No niin, me tahdomme siis jäljitellä luontoa ja käydä sen asioilla, kun rankaisemme pahantekijää. Mutta silloin meidän myös todellisuudessa täytyy edustaa luontoa. Meidän täytyy todella menetellä niinkuin luonto menettelisi. Ja meidän täytyy ennen kaikkea osata vastata kysymykseen, miksi luonto kostaa, ja sitä paitsi todistaa, että meidän tarkotuksemme on sama kuin luonnon.

Sillä luonnolla on tarkoitus. Monet kyllä kieltävät kaiken tarkoituksellisuuden luonnolta, väittäen, että luonto on sokea ja järjetön. Mutta teosofia opettaa toista. Ja jos vakavasti ajattelemme, ymmärrämme, että samoin kuin ei luonnossa mitään tapahdu syyttä, samoin ei mikään tapahdu tarkotuksesta. Luonto on järjellinen. Sen johto on yhtä lakisiteinen kuin viisaus.

Ja mikä on nyt luonnon tarkoitus kostaessaan? Sen tarkoitus on edistää kehityksen kulkua, sen tarkoitus on kasvattaa. Jos me ihmiset tahdomme luontoa jäljitellä, täytyy meidän rangaistuksemme olla – kasvatusta.

Meidän tulee siis kasvattaa rikollisia ihmisiä! Niin, se on ainoa siveellinen oikeutemme. Me voimme rangaista heitä, jos me varmaan tiedämme, että he siitä paranevat. Tämä joskus tapahtuu. Mutta useimmiten pahantekijä rangaistuksesta paatuu. Hän yltyy himoissaan ja nyt niihin liittyy kostonhalu. Eikö siis luonnollinen johtopäätös ole tämä: miksi kasvattaa (sillä rangaistus on oleva kasvatusta!) rikollista ihmistä vasta sitten, kun hän on rikoksesta joutunut kiinni? Miksi ei suoda hänelle kasvatusta, ennenkuin hän lankeaa rikoksiin? Miksi ei opettaa ja kasvattaa häntä himojaan hillitsemään ja niitä vastaan taistelemaan, niin kauan kuin hän vielä on lapsi ja nuori ja kykenee hyviä vaikutteita vastaanottamaan? Ellei yhteiskunta tässä suhteessa laiminlöisi velvollisuuksiaan, ei sen tarvitsisi leikkiä kasvattajaa ikä-ihmisten kanssa.

Tämä ei ole mikään ennen kuulumaton totuus. Meidän päivinämme aletaan yhä selvemmin ymmärtää asian oikea laatu. Harva ajattelija enää uskoo sääliittömän rangaistuksen kasvattavaan voimaan. Harva ihmisystävä enää puolustaa rangaistusta rangaistuksena. Selvästi nähdään, että rangaistuksen ainoa oikea tarkoitus on kasvattaa, ja pian ymmärretään myös, että kasvatusta on tapahtuva omalla ajallaan, ei silloin, kun on liika myöhäistä.

Ja vielä meidän tulee ymmärtää tärkeä kohta. Rikolliset ihmiset – ihmiset, jotka syntyvät rikollisilla taipumuksilla – ovat sielullisesti sairaita ihmisiä, usein myös sielullisesti vähemmän kehittyneitä. Heitä ei saa leimata pahoiksi ihmisiksi. Heitä ei saa erottaa muista ihmisistä erityisesti onnistumattomina ja ilkeinä olentoina. He

tarvitsevat vain suurempaa huolenpitoa lämpimämpää myötätuntoa, hellempää rakkautta. Nykyisissä yhteiskunnissamme on jo kasvatulaitoksia tällaisia pahankurisia lapsia varten. Muutamat niistä vaikuttavat paljon hyvää: ne, joissa lapsia rakastetaan. Mutta niistä on poistettava rangaistuskasvatuksen leima. Kaikkia lapsia on kasvatettava, ja jos pahankurisia kasvatetaan yhdessä, on sekin tapahtuva ikäänkuin huomaamatta, ilman häpeän leimaa.

Suuria työaloja avautuu täten yhteiskunnalle, ja siihen päin pyrkimys jo kulkee meidän aikanamme. Tämän pyrkimyksen tunnuslauseena on oleva: rangaistus pois, kasvatusta sijaan. Sillä semmoinen on karman laki ja silloin palvelemme luonnon jumalaa, häntä, joka totisesti on olemassa, eikä mielikuvituksemme luomaa pelättä.

Mutta tämäkin on vielä tulevaisuuden tuulentupia! Meidän täytyy tietää kuinka nyt on menettelemisen. Eikö yhteiskunnan nyt tule suojella itseään – muita rauhallisia jäseniään – pahantekijöiltä? Eikö ole välttämätöntä ottaa kiinni ja teljetä vankilaan murhaajat, varkaat ja väkivaltaisuuksien tekijät? Olkoon, emme tahdo vajota liialliseen tunteellisuuteen. Ehkä nyt vielä täytyy vangita eräitä ihmisiä, samoin kuin mielettömiä suljetaan hulluinhuoneisiin ja tarttuvatautisia erityisiin sairaaloihin. Mutta onko asia sillä autettu? Onko yhteiskunta sillä keinoin päässyt heistä? Onko se vapautunut pahasta?

Tutkikaamme asiaa. Katsokaamme sitä sisäiseltä, salatulta kannalta. Mitä silloin huomaamme?

Tilastotieteilijät ihmettelevät, että rikokset näyttävät aivan kuin tottelevan määrättyä vaikka tuntemattomia luonnonlakeja: niiden lukumäärä vähentyy ja lisääntyy säännönmukaisesti; jonkinlaisesta salaperäisestä laista riippuu, miten rikosten eri lajit suhtautuvat toisiinsa, milloin enemmän varkauksia tehdään, milloin enemmän murhia tai siveysrikoksia; ja nämä vaihtelut näkyvät olevan tekemisissä ulkonaisten yhteiskunnallisten, sivistyksellisten ja taloudellisten asiahaarojen kanssa. Onko siis rikollisuus yhteiskunnallinen välttämättömyys? kysyvät eräät statistit ihmetellen. Onko turha ponnistella pahaa vastaan? Eikö ihmiskunta kuitenkin siitä vapaudu?

Olemme jo edellisessä nähneet, että suuri osa rikoksista, varsinkin n. k. tilapäisistä rikoksista, aiheutuu suoranaisesti yhteiskunnallisista oloista. Näistä rikoksista voimme syystä sanoa, että ne ovat ihmisten kollektivista eli joukkokarmaa, yhteiskunnallista karmaa, joka ei todellisuudessa poistu, ennenkuin yhteiskunnat muuttuvat. Kuinka nyt on varsinaisten rikosten ja rikollisten ihmisten laita? Edustavatko he ainoastaan omaa pahuuttaan vai ilmeneekö heissäkin jonkinmoinen joukkokarma?

Tuossa on murhaaja, joka kauan haudottuaan kosta sydämessään lopulta iskee puukon vihamiehensä rintaan. Onko hän syyllinen? Onko hän vastuunalainen teostaan? Kukaan ei sitä kiellä. Syyllinen hän on ja vastuunalainen. Hän on hautonut mielessään ajatuksia, joita hän itse on tuominnut pahoiksi, mutta joita hän kuitenkin on rakastanut. Rikollinen teko on loppurengas tässä ajatusten synkässä ketjussa.

Mutta onko hän yksin syyllinen? Onko hän yksin vastuunalainen näistä mustista vihan ja surman ajatuksista? Ei. Kaikki ihmiset, jotka ovat ajatelleet – vaikkapa vain hetkeksi – kosta ja vihaa uhkuvia ajatuksia, ovat kanssasyllisiä hänen kanssaan. Hekin ovat ottaneet osaa hänen murhantekoonsa. Yksi oli käsi, joka puukon ohjasi, mutta ajatusvoima käden takana ei ollut yhden miehen; sadat ja tuhannet aivot olivat sitä voimaa eristäneet.

Tämmöinen on rikollisuuden näkymätön syy. Ihmiskunta on yksi, sen eri yksilöt ovat henkisesti yhtä ja sielullisesti ja ruumiillisesti likeisesti toisistaan riippuvaiset. Sentähden rikollisuus on ihmiskunnan tauti, ja sen taudin uhriksi joutuu milloin toinen, milloin toinen heikko sielu, joka ei ole oppinut itseään hillitsemään.

Mutta itse taudin olemassa olosta me kaikki olemme vastuunalaiset. Me syytämme rikollista yksilöä, me tuomitsemme häntä, me piinaamme häntä – mutta itse asiassa me langetamme tuomion itsemme yli. Ja sentähden on viisas mestari sanonut: heittäköön ensimmäisen kiven se, joka on ilman syntiä.

Epäilemättä varsinainen pahuuskin on kaikkien meidän yhteistä karmaamme. Rikollisuus ja rikollisten ihmisten esiintyminen on yhteiskunnallinen välttämättömyys siihen saakka, kunnes ihmiskunta kokonaisuudessaan on voittanut siveellisen pahan omassa povessaan. Tämä on asian esoterinen eli salainen puoli.

Millä tavalla voimme nyt ihmiskuntana vapautua rikollisuuden taudista? Uudistaaksemme huolestuneen ihmisystävän kysymyksen: mitä on tekeminen, jotta päästäisiin siitä raskaasta taakasta, joka painaa ihmiskunnan hartioita ja jota rikollisuudeksi kutsutaan? Kuten jo sanoimme: ihmiskunnan täytyy voittaa pahuus omassa povessaan. Tämä merkitsee ennen kaikkea, että niiden ihmisten, joilla ei ole voittamattomia taipumuksia rikollisuuteen, on vapaaehtoisesti ja itsetietoisesti liittyminen pyhän Mikaelin taivaallisiin sotajoukkoihin, ja taisteleminen näkymättömyydessä ja omassa itsessään pahuutta ja itsekkyyttä vastaan; jokainen voitto, minkä he saavuttavat itsensä yli, on samalla voitto koko ihmiskunnalle. Mutta se merkitsee muutakin.

Todellinen voitto itsensä yli saavutetaan siten, että avataan sielun ikkuna jumalallisen hengen valolle ja lämmölle. Kun jumalallinen rakkaus ja jumalallinen tieto tulvaa sieluun, silloin siitä kaikkoo pois synty ja pahuus. Mutta kuinka jumalallinen rakkaus pääsisi sieluun, jos siinä asustaa viha tai ylenkatse inhimillisiä veljiä kohtaan? Kuinka jumalallinen rakkaus pääsisi „antamaan anteeksi“ sille ihmissielulle, joka ei omasta puolestaan anna anteeksi veljilleen? Sovinto ja yhteensulautuminen tapahtuu ainoastaan anteeksiannon kautta.

Kärsimys on pahan teon karmallinen seuraus. Mutta onko ihmisen tehtävä palvella karmaa? Kosto on Herran, sanotaan. Kosto on karman herrojen, sillä he yksin osaavat viisaasti punnita, minkälainen kosto on omiansa kasvattamaan ihmissieluja. Meidän ei tarvitse ennenaikaisesti käydä heidän teitään, jos tahdomme pyrkiä täyttämään varsinaisia velvollisuuksiamme. Karman herrat käyttävät meitä kyllä tietämättämme välikappaleinaan joko hyvässä tai pahassa, mutta meidän ei

tarvitse tahallisesti sekaantua heidän ammattiinsa. Kosto on Herran, ja se merkitsee käännettynä, että anteeksianto on meidän. Meidän tehtävämme ihmisinä on nousta karman yläpuolelle. Olemme kotoisin vapauden hengenmaasta ja meidän kuninkaallinen etuoikeutemme on murtaa karmallisen välttämättömyyden rautaiset kahleet. Meidän tulee palvella maailmankaikkeutemme henkipuolta – jumalaa – ja pyrkiä sen yhteyteen. Kun meidän sydämemme täyttyy armahtavalla rakkaudella, kun se näkymättömässä ja näkyväisessä levittää rakkautta ympärilleen, silloin puhdistuu ihmiskunnan ilmakehä pahuudesta ja itsekkyydestä, silloin rikollisuuden tauti hellittää, silloin rikokset vähenevät ja hyvän voima enenee. Lopulta, kun voitto on saavutettu, on ihmiskunta kirkastettu herransa kunnialla, ja sen olemassaolo maailmojen äärettömyydessä on kaikille olevaisille siunaukseksi.

Joudumme täten aina tulevaisuuteen. Aina meidän täytyy kurkistaa peitteen taakse. Mutta pimeä taivas olisikin, ellei toivon tähti tuikkisi. Ja toivon tähden nimi on tulevaisuus.

Ihmisyttävän ei tarvitse epäröidä eikä huolehtia. Rikollisuus ja kaikki paha on kerran häviävä ihmiskunnasta. Käyttäkäämme tuomioistuimia ja oikeuslaitoksia, jos emme vielä muuhun kykene. Mutta tietäkäämme, että meidän inhimillinen oikeutemme on vain oman heikkoutemme tunnustamista. Päivä koittaa, jolloin silmämme aukenevat. Päivä koittaa, jolloin näemme, että ainoa inhimillinen oikeus on anteeksianto ja rikollisen syliinsä sulkeminen. Tämä päivä koittaa yksitellen ihmissieluille, tänään yhdelle, huomenna toiselle.

Sillä eikö totta? Ethän sinä yksityisenä ihmisenä tahtoisit kostaa, kun sinulle pahaa tehdään? Minäkään en tahtoisin.

Miksikä siis yhdessä tahtoisimme?

Pekka Ervast.

